

AERES Hogeschool

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

HBO-Bachelors:

B Educatie en Kennismanagement in de Groene Sector (34899)

B Opleiding tot leraar van de tweede graad in Consumptieve Technieken I en II (35423)

Associate Degrees:

AD Educatie en Kennismanagement Groene Sector Bloemsierkunst (80015)

AD Onderwijsondersteuner Educatie en Kennismanagement Groene Sector (80064)

AD Onderwijsondersteuner Consumptieve Technieken I en II (80052)

Samenvatting

Samenvatting bacheloropleidingen

Op 31 mei en 1 juni 2017 zijn de bestaande hbo-bacheloropleidingen 'Educatie en Kennismanagement in de Groene Sector' en 'Opleiding tot leraar van de tweede graad in Consumptieve Technieken I en II' van Aeres Hogeschool bezocht door een visitatiepanel. Het panel beoordeelt de opleidingen als **voldoende**.

Beoogde eindkwalificaties (standaard 1)

De opleidingen ontvangen voor standaard 1 het oordeel **goed**. De opleidingen EKM-GS en Leraar CT hanteren beide een passend competentieprofiel als vertrekpunt voor de inrichting van het onderwijs. Vanuit acht leidende competenties (ontleend aan de SBL-competenties), wordt voldaan aan de wettelijk vastgestelde bekwaamheidseisen en is het bachelorniveau adequaat in de doelstellingen verankerd. De kennisbases geven de opleidingen een relevante inhoudelijke kleuring. De opleidingen zorgen dat de doelstellingen van het onderwijs afgestemd blijven op de (actuele) eisen vanuit het beroepenveld. Hiertoe functioneren werkveldcommissie en wordt ook veel ad hoc met werkveldvertegenwoordigers overlegd. Met het concept 'ecologische intelligentie' profileren de opleidingen zich. Dit concept past goed bij het profiel van de opleidingen en is mooi verbonden met het karakter en de visie van de instelling als geheel.

Programma (standaard 2 t/m 5)

De opleidingen ontvangen voor de standaarden 2, 3 en 4 het oordeel **goed**, standaard 5 wordt als **voldoende** beoordeeld. De onderwijsprogramma's van de opleidingen zijn sterk geïntegreerd. Er is sprake van een zogenaamde 'blokkendoos' van beroepssituaties die afhankelijk van de opleidingskeuze van de student en de specialisaties daarbinnen, per student wordt opgebouwd. De onderwijsprogramma's zijn goed afgeleid van de beoogde eindkwalificaties. De opleidingen gebruiken hiertoe competentiekaarten, een handzaam en inzichtelijk instrument, waarin de zowel de relatie tot de ontwikkeling van de competenties als de relatie tot de beheersing van de kennisbases goed is uitgewerkt. De opleidingen zijn er zeer goed in geslaagd een (geïntegreerde) onderwijssysteem in te richten, waarbinnen de opleidingen elk goed hun eigen profiel tot uitdrukking kunnen brengen.

Inhoudelijk zijn de programma's van de bachelor EKM-GS en Leraar CT duidelijk gericht op de ontwikkeling van kennis en kunde passend bij de onderliggende, relevante kennisbasis. Kijkend naar de (verplichte) bronnenlijsten bij de beroepssituaties dan blijkt dat beide opleidingen kennis aanreiken die relevant is (aansluiting op de eigen kennisbasis), actueel en passend bij het bachelorniveau. Het onderwijs heeft voorts een sterk beroepsgerichte oriëntatie door de combinatie van theorie en praktijk in iedere beroepssituatie. Werkplekleren maakt structureel onderdeel uit van de te doorlopen beroepssituaties. Studenten werken zowel in het onderwijs als in de sector werken aan hun competentiegroei. Het werkplekleren wordt onder meer gestuurd vanuit (werkplek)opdrachten vanuit de opleiding en authentieke beroepsopdrachten. Ook voor de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden is in de onderwijsprogramma's aandacht. De onderzoekslijn is de afgelopen jaren doorontwikkeld. Deze lijn kent een natuurwetenschappelijke basis en verdere uitwerking naar opleidings specifieke terreinen van (praktijk)onderzoek.

De inrichting van het onderwijs zet aan tot studeren. Het maatwerk dat de opleidingen kunnen bieden middels de structuur van beroepssituaties, de keuzemogelijkheden in de programma's en de sterke verbinding tussen theorie en praktijk zijn daar belangrijke dragers van. Bovendien hanteren de opleidingen een gedegen variatie aan werkvormen. Voorts hanteren de opleidingen de wettelijke instroomeisen en bieden hier een passend, maar breed gevarieerd aanbod aan leerroutes aan. De opleidingen doen wat redelijkerwijs van hen verwacht mag worden om te zorgen voor een match tussen het onderwijs en de kwalificaties van instromende studenten.

Personeel (standaard 6)

De opleidingen ontvangen voor standaard 6 het oordeel **voldoende**. De docententeams van beide opleidingen beschikken over de nodige vakinhoudelijke en didactische bagage die nodig is voor een adequate verzorging van het onderwijs. In de teams zit voldoende kennis en ervaring zowel als het gaat om onderwijs/opleiden als ook in het groene en consumptieve vakgebied. Het opleidingsniveau van het team voldoet aan het streven voor wat betreft het aandeel mastergeschoolden. Studenten zijn positief over de kwaliteit van hun docenten en zijn zeer te spreken over de betrokkenheid en behulpzaamheid van docenten. Het professionaliseringsbeleid is een aandachtspunt. Het opleidingsmanagement heeft dit al in het vizier en wil, na het organisatorische accent van de afgelopen periode, een omslag maken naar een meer onderwijs- en vakinhoudelijke professionaliseringsagenda. Het panel ondersteunt deze ambitie en vraagt daarbij aandacht voor de koppeling met de strategische ontwikkelambities van de opleidingen.

Voorzieningen (standaarden 7 en 8)

De opleidingen ontvangen voor standaard 7 het oordeel **excellent** en voor standaard 8 het oordeel **voldoende**. Het panel is onder de indruk van de huisvesting en de beschikbare materiële voorzieningen (standaard 7). Bij het ontwerp van het gebouw zijn de waarden die de opleidingen centraal willen stellen in het onderwijs als vertrekpunt gebruikt. Daarin is men uitstekend geslaagd; er is naar oordeel van het panel een fysieke leeromgeving neergezet die optimaal aansluit bij de ambities van de hogeschool en de opleidingen die onderwerp zijn in dit rapport. De onderwijsruimten (leslokalen en praktijkruimten) zijn voorts goed geoutilleerd. De omvang van de voorzieningen is bewust beperkt gehouden om studenten te stimuleren de praktijk (onderwijs en bedrijfsleven) op te zoeken. In die zin passen de voorzieningen eveneens bij het onderwijsconcept dat de opleidingen hanteren. Deze consequente vertaling naar de (fysieke) leeromgeving is een voorbeeld voor andere opleidingen/instellingen.

De studiebegeleiding en de informatievoorziening zijn voldoende op orde. Het systeem van fasebegeleiding, met aandacht voor groeps- en individuele begeleiding is passend bij de inrichting van de onderwijsprogramma's. Met de drie pijlers van de fasebegeleiding (studiebegeleiding, loopbaanoriëntatie en profilering) komen de opleidingen in belangrijke mate tegemoet aan de begeleidingswensen van studenten, zo concludeert het panel. De begeleiding rondom het werkplekleren als ook de informatievoorziening hierover sluiten nog niet optimaal aan op de wensen van studenten. Hier kan in de komende periode aandacht naar uitgaan. De verdere informatievoorziening (informatie over roosters en studievoortgang) is op orde. Het voornemen van de opleidingen om de huidige (informatie)systemen meer te integreren, wordt door het panel toegejuicht.

Kwaliteitszorg (standaard 9)

De opleidingen ontvangen voor standaard 9 het oordeel **voldoende**. De opleidingen evalueren het onderwijs periodiek en aan de hand van toetsbare streefdoelen. Er is een breed palet aan kwaliteitsinstrumenten voor handen, waarmee de opleidingen input verzamelen van diverse relevante belanghebbenden, zoals studenten, alumni en het afnemende beroepenveld. Het panel concludeert tevens dat de uitkomsten van de verschillende evaluaties leiden tot verbeteractiviteiten. Daarmee krijgt de plan-do-check-act cyclus adequaat vorm. Het panel geeft de opleidingen mee om de eigen streefwaarden, zoals voor de NSE-score, actief te hanteren. Daarnaast ziet het panel mogelijkheden om de lijn van integrale kwaliteitsbenadering die de opleidingen voorstaan, door te trekken in de uitvoering van het systeem van interne kwaliteitszorg. Waarbij het panel tevens opmerkt dat dit kan bijdragen aan het gezamenlijke beeld van prioriteiten in de verbeteragenda.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties (standaarden 10 en 11)

De opleidingen ontvangen voor beide standaarden het oordeel **voldoende**. Het systeem van toetsing van de opleidingen EKM-GS en Leraar CT is voldoende solide. Het toetsbeleid past bij de visie op het onderwijs en heeft aandacht voor een zorgvuldige uitvoering van de toetsing en beoordeling. De uitwerking naar de toetsprogramma's voor beide opleidingen is op orde. De toetsvormen passen bij het karakter van de betreffende onderwijsonderdelen en inhoudelijk komen van toetsen qua diepgang en oriëntatie overeen met de (sub)leerdoelen van het betreffende onderwijs. Het onderscheid tussen de toetsonderdelen binnen de beroepssituaties en de fase-assessments gericht op de beoordeling van de integrale competentieverwerving is helder. De studielast van de fase-assessments is een aandachtspunt binnen het toetsraamwerk. Wat betreft de beoordeling is zichtbaar dat de beoordelingsformulieren een duidelijke en navolgbare koppeling maken naar de (sub)leerdoelen van een betreffend (onderdeel van een) beroepssituatie. Ten aanzien van de uitvoering van de beoordelingen ziet het panel dat docenten voldoende kritisch zijn (ondergrens bewaken) en dat goede prestaties van studenten ook als zodanig gewaardeerd worden. Naast deze positieve conclusies geeft het panel de opleidingen mee werk te maken van de motivering van de gegeven oordelen (feedback) en de transparantie in de beoordelingen. Tot slot concludeert het panel dat de examencommissie haar rol voldoende uitvoert, maar aanscherping is wel noodzakelijk. De examencommissie kan een actievere, scherpere en meer onafhankelijke positie innemen.

Op basis van bestudering van afstudeerdossiers van beide opleidingen (en afgeleide leerroutes daarbinnen) concludeert het panel dat afgestudeerden (EKM-GS en Leraar CT) de beoogde eindkwalificaties in voldoende mate beheersen. In de bestudeerde onderzoeksverslagen, afstudeeropdrachten, producten uit beroepssituaties en leerverslagen, laten studenten zien over de capaciteiten te beschikken om als docent of kennismanager in de praktijk aan de slag te gaan. In de dossiers werken studenten systematisch aan relevante praktijkproblemen. De beroepsoriëntatie komt hierin sterk naar voren, evenals het vermogen om tot toepasbare aanbevelingen te komen. De reflectie van alumni op de opleidingen onderstreept de waarde van de opleidingen voor hun professionele loopbaan. Om toekomstig afgestudeerden nog beter op de beroepspraktijk voor te bereiden, geeft het panel de opleiding EKM-GS mee om een sterker beroep te doen op het abstraherend vermogen van studenten en de opleiding Leraar CT om aandacht te besteden aan de kwaliteit van de bronnen die studenten gebruiken.

Samenvatting Ad-opleidingen

Het panel beoordeelt de drie AD-opleidingen als **voldoende**. Het panel constateert dat de AD-opleidingen (EKM-GS Bloemsierkunst, Onderwijsondersteuner EKM-GS & Onderwijsondersteuner Leraar CT) op diverse onderdelen sterk vervlochten zijn met de bacheloropleidingen. Die vervlechting is ook zichtbaar in de beoordelingen en onderliggende argumentatie door het panel.

Beoogde eindkwalificaties (standaard 1)

De Ad-opleidingen ontvangen voor standaard 1 het oordeel **voldoende**. Het panel constateert dat de beoogde eindkwalificaties van de drie AD-opleidingen voldoen voor wat betreft, niveau, oriëntatie en inhoud. De aansluiting bij de competentiesets van de bacheloropleidingen zorgt voor aansluiting wat betreft inhoud en oriëntatie. Het niveau van de eindkwalificaties blijkt onder meer uit de gedragsindicatoren die bij de beroepssituaties zijn gegeven en voor de AD bloemsierkunst tevens in een aparte studiewijzer zijn opgenomen. De doelstellingen van de drie AD-programma's zitten verpakt in het bacheloronderwijs of blijken uit leerdoelen en gedragsindicatoren van de programmaonderdelen. Het panel vraagt nadrukkelijk de aandacht om de doelstellingen van de AD-programma's een zelfstandigere plek te geven. Daarmee versterken zij eveneens de verantwoording van de AD-competenties voor wat betreft inhoud, oriëntatie en niveau.

Programma (standaard 2 t/m 5)

De AD-opleidingen ontvangen voor de standaarden 2 en 4 het oordeel **goed**, de standaarden 3 en 5 worden als **voldoende** beoordeeld. De AD-opleidingen kennen eenzelfde opzet als de verwante bacheloropleidingen. Daarmee zijn de drie onderwijsprogramma's – net als de bacheloropleidingen - duidelijk gericht op de ontwikkeling van kennis en kunde passend bij het profiel van de opleidingen. De AD-opleidingen hanteren relevante raamwerken en overlegstructuren om de inhoud van de opleidingen continu aan te laten sluiten op de ontwikkelingen in het (eigen) beroepenveld. De beroepsgerichtheid komt ook tot uiting in de structurele inbedding van het werkplekleren. De (werkplek)opdrachten en authentieke beroepsopdrachten die studenten tijdens het werkplekleren dienen te vervaardigen, onderstrepen het beroepsgerichte karakter van de opleidingen.

Het onderwijs van de AD-opleidingen stelt studenten in staat om de beoogde eindkwalificaties te behalen. De onderwijskaarten alsmede de bestudering van de inhoud van de beroepssituaties hebben het panel hiervan overtuigd. Wel raadt het panel de AD-opleidingen nadrukkelijk aan om de verantwoording van het AD-onderwijs te versterken. Er wordt veel gebruik gemaakt van beschrijvingen en indicatoren die voor het bacheloronderwijs (bijvoorbeeld voor afronding van de hoofdfase) zijn opgesteld. Een zelfstandigere beschrijving van het onderwijs per AD is wenselijk en leidt tot een explicietere, verhelderde en completere verantwoording van de opbouw van de AD-opleidingen.

In lijn met de conclusies over de bacheloropleidingen, concludeert het panel dat de inrichting van het onderwijs aanzet tot studenten. Het maatwerk dat de opleidingen kunnen bieden middels de structuur van beroepssituaties en de sterke verbinding in de programma's tussen theorie en praktijk dragen hieraan bij. Bovendien hanteren de opleidingen een gedegen variatie aan

werkvormen. De sterke beroepsgerichte inrichting van het onderwijs past goed bij de eindkwalificaties van de opleidingen. Voorts hanteren de AD-opleidingen de wettelijk instroomeisen. In de afgelopen periode zijn de instroomeisen voor de deeltijd AD-programma's aangescherpt met een driejarige werkervaringseis. Er is aandacht voor de aansluiting van het onderwijs op de kwalificaties van de instroompopulatie, maar er is ruimte dit aspect te versterken.

Personeel, voorzieningen en kwaliteitszorg (standaard 6, 7, 8 en 9)

De AD-opleidingen ontvangen voor standaard 6, 8 en 9 het oordeel **voldoende**. Standaard 7 wordt als **excellent** beoordeeld. Bij deze vier standaarden zijn de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel over de bacheloropleidingen eveneens van toepassing op de AD-opleidingen.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties (standaarden 10 en 11)

Overeenkomstig haar conclusies ten aanzien van de verwante bacheloropleidingen, concludeert het panel dat de drie Ad-opleidingen over een voldoende solide systeem van toetsing beschikken. Het toetsbeleid past bij de visie op het onderwijs en er is aandacht voor een zorgvuldige uitvoering van toetsing en beoordeling. De toetsvormen passen bij het karakter van de betreffende onderwijsonderdelen en inhoudelijk komen de toetsen qua diepgang en oriëntatie overeen met de (sub)leerdoelen van het betreffende onderwijs. De beoordelingen zijn voldoende zorgvuldig, waarbij de ondergrens adequaat bewaakt wordt en goede prestaties van studenten worden ook als zodanig gewaardeerd. Naast deze positieve constatering geeft het panel de opleidingen ook een aantal aandachtspunten mee, onder meer ten aanzien van de mate van feedback en de transparantie van de beoordelingen. Voorts concludeert het panel dat de examencommissie haar rol voldoende uitvoert, maar aanscherping is wel noodzakelijk. De examencommissie kan een actievere, scherpere en meer onafhankelijke positie innemen. Specifiek verdient de verantwoording van de toekenning van AD-diploma's in bijzondere situaties (zoals bij overgang van bachelor naar AD) aandacht. Al met al, beoordeelt het panel deze standaard als **voldoende** voor alle drie AD-opleidingen.

De (leer)portfolio's van de AD-afgestudeerden van de drie AD-opleidingen hebben het panel laten zien dat de afgestudeerden zich voldoende de beoogde eindkwalificaties hebben eigen gemaakt. In de bestudeerde beroepsproducten is zichtbaar geworden dat zij zowel vakinhoudelijk als onderwijsmatig (voor de AD's Onderwijsondersteuner) capabel zijn. De beroepsoriëntatie komt in de dossiers sterk naar voren. Wel mag er meer aandacht zijn in de dossiers voor het zelfstandige profiel als onderwijsondersteuner en kan in de dossiers van de AD Bloemsierkunst meer aandacht zijn voor de verantwoording van de relevantie van het eindwerk. De drie Ad-opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	11
Basisgegevens van de opleiding	13
Beoogde eindkwalificaties	15
Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	15
Programma	19
Standaard 2 Oriëntatie programma	19
Standaard 3 Inhoud programma	22
Standaard 4 Vormgeving programma	24
Standaard 5 Instroom	26
Personeel	29
Standaard 6 Personeel	29
Voorzieningen	31
Standaard 7 Materiële voorzieningen	31
Standaard 8 Begeleiding	32
Kwaliteitszorg	35
Standaard 9 Evaluaties	35
Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	38
Standaard 10 Toetsing	38
Standaard 11 Gerealiseerde eindkwalificaties	41
Eindoordeel over de opleiding	41
Aanbevelingen	47
AERES Hogeschool Wageningen Associate Degrees	49
Beoogde eindkwalificaties	51
Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	51
Programma	53
Standaard 2 Oriëntatie programma	53
Standaard 3 Inhoud programma	54
Standaard 4 Vormgeving programma	55
Standaard 5 Instroom	56
Personeel	58
Standaard 6 Personeel	58
Voorzieningen	59
Standaard 7 Materiële voorzieningen	59
Standaard 8 Begeleiding	59
Kwaliteitszorg	60
Standaard 9 Evaluaties	60
Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	61
Standaard 10 Toetsing	61
Standaard 11 Gerealiseerde eindkwalificaties	62
Eindoordeel over de AD-opleidingen	65
Aanbevelingen over de AD-opleidingen	67

Bijlagen	69
Bijlage 1 Eindkwalificaties van de opleiding	71
Bijlage 2 Overzicht opleidingsprogramma	73
Bijlage 3 Rendementen	75
Bijlage 4 Deskundigheden leden visitatiepanel en lead auditor	76
Bijlage 5 Bezoekprogramma	77
Bijlage 6 Bestudeerde documenten	79
Bijlage 7 Overzicht bestudeerde afstudeerwerken	80
Bijlage 8 Verklaring van volledigheid en correctheid	81

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de volgende opleidingen van Aeres Hogeschool:
B Educatie en Kennismanagement Groene Sector
B Opleiding tot leraar van de tweede graad in Consumptieve Technieken I en II
AD Educatie en Kennismanagement Groene Sector Bloemsierkunst
AD Onderwijsondersteuner Educatie en Kennismanagement Groene Sector
AD Onderwijsondersteuner Consumptieve Techniek I en II

Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van Aeres Hogeschool en in overleg met de opleidingen. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd. Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleidingen. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs* van de NVAO (19 december 2014)¹, *Beoordelingskader bestaande Associate-degree programma's* van de NVAO (september 2013) en het *NQA-protocol 2016 voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 31 mei en 1 juni 2017. Het visitatiepanel bestond uit:
De heer J.P.M. Janssen (voorzitter, domeindeskundige)
De heer M.W.C. Raaijmakers (domeindeskundige)
Mevrouw drs. C.A.M. van de Gevel (domeindeskundige)
Mevrouw L. IJntema (studentlid)
De heer P. van Achteren, auditor (sr.) van NQA, trad op als secretaris van het panel.

Bij de aanvraag heeft de instelling een kritische reflectie aangeboden. Deze voldeed, na aanvullingen in de validatiefase van het visitatietraject, naar vorm en inhoud aan de eisen van het desbetreffende NVAO-beoordelingskader en aan de eisen van het *NQA-protocol 2016*. Het visitatiepanel heeft de kritische reflectie bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleidingen in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, oktober 2017

Panelvoorzitter

De heer J.P.M. Janssen

Panelsecretaris

De heer P. van Achteren

---

¹ Het gebruik van het kader 2014 is conform de overgangsregeling die de NVAO heeft opgesteld bij de inwerkingtreding van het kader 2016 en is tevens met de NVAO afgestemd.

Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens Aeres Hogeschool Wageningen	
1. Naam instelling	Aeres Hogeschool
2. Adres	Bovenbuurtweg 27, 6717 XA Ede Tel. 088 020 7000 www.aeres.nl
3. Status	Bekostigd
Administratieve gegevens Bachelor en AD opleidingen	
1. Locaties	Wageningen, Mansholtlaan 18 PO Box 80, 6700 AB Wageningen
Administratieve gegevens van de Bachelor opleiding	
1. Naam opleiding (Croho)	Educatie en Kennismanagement Groene Sector
2. Oriëntatie en niveau	Bachelor
3. Studiepunten	240
4. Afstudeerrichtingen	Geen
5. Varianten	Voltijd, deeltijd, Kop, PDG, Opleidingsschool (GCOS)
6. Registratienummer Croho	34899
Administratieve gegevens van de Bachelor opleiding	
1. Naam opleiding (Croho)	Leraar voortgezet onderwijs 2 ^o graag in consumptieve techniek I en II
2. Oriëntatie en niveau	Bachelor
3. Studiepunten	240
4. Afstudeerrichtingen	Geen
5. Varianten	Voltijd, Deeltijd
6. Registratienummer Croho	35423
Administratieve gegevens AD opleidingen	
1. Naam opleiding (Croho)	Onderwijsondersteuner Educatie en Kennismanagement Groene Sector
2. Oriëntatie en niveau	Associate Degree
3. Studiepunten	120
4. Afstudeerrichtingen	Geen
5. Varianten	Voltijd, deeltijd
6. Registratienummer Croho	80064
Administratieve gegevens AD opleidingen	
1. Naam opleiding (Croho)	Educatie en Kennismanagement Groene Sector Bloemsierkunst
2. Oriëntatie en niveau	Associate degree
3. Studiepunten	120
4. Afstudeerrichtingen	Geen
5. Varianten	Voltijd, deeltijd
6. Registratienummer Croho	80015
Administratieve gegevens AD opleidingen	
1. Naam opleiding (Croho)	Onderwijsondersteuner consumptieve techniek I en II
2. Oriëntatie en niveau	Associate degree
3. Studiepunten	120
4. Afstudeerrichtingen	Geen
5. Varianten	Voltijd, deeltijd
6. Registratienummer Croho	80052

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op dit gebied van de beoogde eindkwalificaties. De opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **goed**.

Beroepsbeeld

De missie van Aeres Hogeschool Wageningen is het opleiden van startbekwame, kwalitatief goede, zelfstandige en zelfbewust opererende docenten en kennismangers voor het beroepsonderwijs en het bedrijfsleven in de groene sector (opleiding EKM-GS) en de consumptieve techniek (opleiding Leraar CT). Het getuigschrift van beide opleidingen leidt tot een tweedegraads onderwijsbevoegdheid.

Met het getuigschrift 'Educatie & Kennismanagement groene sector' voldoen de afgestudeerden aan de bekwaamheidseisen voor het vmbo, onderbouw havo en vwo, praktijkonderwijs en bve als bedoeld in het besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel tweedegraads gebied: landbouw en natuurlijke omgeving, inclusief ondersteunende vakken, voor het beroepsonderwijs. Met de ondersteunende vakken wordt bedoeld op biologie, natuur- en scheikunde binnen de beroepscontext van het vakgebied landbouw en natuurlijk omgeving. De beroepsgerichte vakken Groene Sector worden in de onderwijspraktijk benoemd als: dierverzorging, bloemsierkunst, veehouderij, groenvoorziening, enzovoorts.. Deze beroepsgerichte vakken vormen de basis voor de verschillende EKM-GSGS studierichtingen.

Met het getuigschrift van de opleiding Leraar CT voldoen de afgestudeerde aan de bekwaamheidseisen voor het vmbo, onderbouw havo en vwo, praktijkonderwijs en bve als bedoeld in het besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel tweedegraads gebied: Consumptieve Techniek I en II. In de praktijk van het beroepsonderwijs worden bijbehorende beroepsgerichte vakken benoemd als: horeca, bakkerij, recreatie, gastheerschap, kok, sommelier, patissier, enzovoorts.

Studierichtingen en uitstroomprofielen

Studenten die de opleiding EKM-GS volgen kiezen één van de volgende tien studierichtingen:

Studierichtingen EKM-GS

Agrotechniek	Bloemsierkunst
Groen Zorg en Onderwijs	Natuur en Communicatie
Paardensector	Recreatie- en Gezelschapsdieren
Tuin en Landschap	Tuin- en Akkerbouw
Veehouderij	Voeding en Communicatie

Daarnaast kiezen de studenten een uitstroomprofiel: docent vmbo, docent mbo of kennismanager. De *docent vmbo* heeft kennis van de breedte van de groene sector en weet deze kennis goed over te brengen op de specifieke doelgroepen binnen het vmbo. De *docent mbo* heeft meer gespecialiseerde kennis van het groene domein en de gekozen studierichting en weet deze kennis goed over te brengen op de specifieke doelgroepen in het mbo. De *kennismanager* heeft gespecialiseerde kennis van het groene domein en weet deze kennis goed over te brengen op doelgroepen in het bedrijfsleven en (maatschappelijke) organisaties. De opleiding Leraar CT beslaat verschillende vakgebieden zoals horeca, bakkerij en recreatie en specialisaties zoals bijvoorbeeld patisser of sommelier. De opleiding hanteert dezelfde uitstroomprofielen: docent vmbo, docent mbo of kennismanager.

Eindkwalificaties EKM-GS

Met acht leidende competenties en een kennisbasis stuurt de opleiding de inhoud van het onderwijs; deze vormen de eindkwalificaties (zie bijlage 1). De competenties zijn gestoeld op de landelijke SBL-competenties, die de wettelijk vastgestelde bekwaamheidseisen in zich dragen. Aan de competenties 1, 6 en 7 (resp. groenvakinhoudelijk, onderzoeken en ondernemen) is een opleidingsspecifieke invulling gegeven om de aansluiting met het (groene) beroepsonderwijs en kennismanagement te bekrachtigen. Met het gebruik van de SBL-competenties als basis voor de eindkwalificaties waarborgt de opleiding adequaat het bachelorniveau. De relatie met de Dublin descriptoren voor het bachelorniveau ligt hierin verankerd.

De kennisbasis Groene Sector maakt integraal onderdeel uit van de eindkwalificaties. Deze kennisbasis is een integratie van de 'Generieke kennisbasis tweedegraads lerarenopleidingen (incl. addendum voor docenten in het beroepsonderwijs)' van de HBO-raad (2011) en de groene vakinhouden die kenmerkend zijn voor de opleiding gebaseerd op de Hoger Agrarisch Onderwijs (HAO)-competenties. In samenwerking met verwante opleidingen en het werkveld wordt het vakinhoudelijk deel van de opleiding (de kennisbasis Groene Sector) onderhouden. Dat heeft in samenwerking met verschillende werkveldcommissies geleid tot een herijking van die kennisbasis in het studiejaar 2016-2017. De komende periode wordt gewerkt aan de implementatie van de herijkte kennisbasis in de opleiding.

Het panel vindt de beoogde eindkwalificaties passend bij het profiel van de opleiding EKM-GS. Zowel de docentkant als het (groene) vakinhoudelijke aspect zijn hierin goed verankerd. Het panel waardeert daarbij de positie die de opleiding (landelijk) inneemt om de kennisbasis te herijken. De opleiding betreft het beroepenveld hier adequaat bij, waarmee de aansluiting op de (actuele) praktijk gewaarborgd blijft.

Eindkwalificaties Leraar CT

Net als de opleiding EKM-GS wordt het onderwijs van de opleiding Leraar CT aangestuurd vanuit acht leidende competenties en een kennisbasis die de eindkwalificaties van de opleiding vormen (zie bijlage 1a). Hiermee voldoet opleiding Leraar CT eveneens aan de wettelijk vastgestelde bekwaamheidseisen en is tevens het bachelorniveau adequaat in deze doelstellingen verankerd. De kennisbasis CT geeft de opleiding haar specifieke (Leraar CT) gezicht. Deze kennisbasis maakt integraal onderdeel uit van de eindkwalificaties. Met de collega hogescholen in het landelijk overleg (LVO-CT) wordt toegewerkt naar een herijking van de kennisbasis, zowel

vakinhoudelijk als vakdidactisch. Dit proces is nog gaande; momenteel ligt er een projectaanvraag voor bij 10voordeleraar om de herijking te valideren.

Het panel vindt dat de opleiding passende eindkwalificaties hanteert die zowel qua inhoud, niveau als oriëntatie voldoende aan (intern)nationale eisen.

Positie lerarenopleidingen beroepsgerichte vakken

Aeres Hogeschool Wageningen zet zich landelijk in om de positie van lerarenopleidingen BGV (beroepsgerichte vakken) te versterken. In haar betrokkenheid bij het herijken van de kennisbases, maar ook als voortrekker en initiator van de landelijke werkgroep ADEF-BGV wordt dit zichtbaar. Zo wordt onder meer aansluiting gezocht bij het Expertisecentrum (technisch) beroepsonderwijs van vier andere hogescholen. Daarnaast participeert AHW in het sectoraal overleg voor opleidingsvarianten (voor studenten met een afgeronde pedagogische opleiding) en in het project 10voordeleraar.

Betrokkenheid beroepenveld

Met de variatie in beide opleidingen ontstaat een breedte aan mogelijke werkterreinen waarin studenten uiteindelijk een baan kunnen vinden. Voor EKM-GS zit dat in de variatie aan studierichtingen, bij de Leraar CT in de oriëntatie op horeca, bakkerij en specialisaties zoals patissier of sommelier. Voor beide opleidingen gelden de drie uitstroomprofielen (vmbo, mbo, kennismanager). Het panel heeft dan ook gekeken naar hoe de opleidingen zorgen voor blijvende aansluiting bij de ontwikkelingen in deze brede variatie aan werkvelden. Docenten vertelden het panel hierover dat zij per studierichting of per beroepssituatie werkveldvertegenwoordigers betrekken bij het actualiseren van het onderwijs. Zo werd als voorbeeld de actualisatie van de studierichting Voeding & Communicatie genoemd; een speciaal daartoe ingerichte werkveldadviescommissie heeft het vakinhoudelijke programma gescreend en aanbevelingen gedaan voor aanpassingen. Het panel hoort dat daarin goede discussies worden gevoerd onder meer over de breedte en diepte waarin onderwerpen in het onderwijs een plek houden en/of krijgen. De samenwerking tussen de twee bacheloropleidingen wordt hierin eveneens zichtbaar. De opleiding Leraar CT kan ook gebruik maken van de aanbevelingen die op het gebied van Voeding & Communicatie wordt gedaan.

Naast de betrokkenheid van werkveldvertegenwoordigers hoort het panel dat ook veel informeel en ad hoc overleg plaatsvindt. De nauwe vervlechting van het onderwijs met de praktijk ondersteunt dit en faciliteert dat docenten veel contact hebben met onderwijsorganisaties en bedrijven waar studenten hun werkplek leren vormgeven. Deze contacten dragen bij aan het actueel houden van de profielen, maar ook van de inhoud van het onderwijs.

Profilering

Als instelling kent Aeres Hogeschool Wageningen het profiel van een groene kennisinstelling. Aeres is de enige groene kennisinstelling in Nederland die onderwijs, aanbiedt op VMBO, MBO en HBO niveau, en daarnaast praktijkgericht onderwijs en commerciële dienstverlening aanbiedt. Het zwaartepunt van de faculteit Wageningen is Duurzaam Leren en Ontwikkelen voor beroepsonderwijs en bedrijf. Het panel heeft dat accent ook duidelijk vertaald gezien naar de

ambities van de opleidingen EKM-GS en Leraar CT. Een ander profileringspunt betreft het opleiden van ecologisch intelligente professionals: “om bewust bijdragen aan het ecosysteem waarin je beweegt, moet je inzicht hebben of verkrijgen (bv door onderzoek) naar jouw rol in het ecosysteem”. Uit gesprekken van het panel met docenten en studenten van beide opleidingen, kwam tot uiting dat iedereen voldoende bekend is met dit begrip. Waar het panel bij de bestudering van het onderwijsprogramma en de resultaten daarvan niet altijd direct een verbinding zag met ‘ecologische intelligentie’ is uit de gesprekken wel degelijk gebleken dat docenten en studenten met dat perspectief het onderwijs en de beroepspraktijk tegemoet treden. Het panel vindt deze profilering passend bij het profiel van de opleidingen en mooi verbonden met het karakter en de visie van de instelling als geheel.

Conclusie

Beide bacheloropleidingen hanteren een passend competentieprofiel als vertrekpunt voor de inrichting van het onderwijs. Er wordt gewerkt vanuit acht leidende competenties, die ontleend zijn aan de SBL-competenties. Hiermee wordt voldaan aan de wettelijk vastgestelde bekwaamheidseisen en is het bachelorniveau adequaat in de doelstellingen verankerd. Met het hanteren van de kennisbases voor de Groene Sector (EKM-GS) en Consumptieve Techniek (Leraar CT) krijgen de opleidingen hun relevante inhoudelijke kleuring. De opleidingen zorgen dat de doelstellingen van het onderwijs afgestemd blijven op de (actuele) eisen vanuit het beroepenveld. Hiertoe functioneren werkveldcommissies en wordt ook veel ad hoc met werkveldvertegenwoordigers overlegd. Het panel concludeert voorts dat de opleidingen zich profileren met het concept ‘ecologische intelligentie’. Het panel acht deze profilering passend bij het profiel van de opleidingen en mooi verbonden met het karakter en de visie van de instelling als geheel. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed** voor beide opleidingen.

Programma

Standaard 2 Oriëntatie van het programma

De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van de oriëntatie van het programma. De opleidingen EKM-GS en Leraar CT ontvangen voor deze standaard het oordeel **goed**.

Blokkendoos van beroepssituaties

In de documentatie en in de gesprekken is helder geworden dat het onderwijs voor de opleidingen die onderwerp in dit visitatierapport zijn, sterk geïntegreerd is. Er is sprake van een zogenaamde 'blokkendoos' die afhankelijk van de opleidingskeuze van de student en specialisaties daarbinnen, per student wordt opgebouwd. Een blok is een beroepssituatie waarin de opleiding een combinatie van theorie en praktijk aanbiedt. Elke beroepssituatie vertegenwoordigt dertien EC. Bij een regulier bachelor voltijdtraject van vier studie jaren komen vijftien beroepssituaties en een afstudeeropdracht (eveneens dertien EC) aan bod. In de propedeuse is er sprake van verplicht te doorlopen beroepssituaties. Ook in de rest van het programma zijn er verplichte beroepssituaties en is er ook ruimte voor studenten om eigen keuzes te maken.

Daarnaast bestaat het programma uit een professionele ontwikkellijn, vrije keuze ruimte en fase-assessments. De fase-assessments schetsen ook de structuur van de bacheloropleidingen. Op drie momenten – aan het eind van de propedeuse, hoofdfase en afstudeerfase – beoordeelt de opleiding in deze fase-assessments de integrale competentiebeheersing van studenten.

Het panel heeft deze opzet van het onderwijs bestudeerd en vindt dat de opleiding er zeer goed in is geslaagd een onderwijssysteem in te richten waarmee de opleidingen elk goed hun eigen profiel tot uitdrukking kunnen brengen. Bij de bestudering van onderliggende documenten, zoals de beschrijving van de beroepssituaties, ziet het panel de uniformiteit in het systeem herkenbaar terug.

Inhoud EKM-GS-programma

De verplichte beroepssituaties in de propedeuse van de bachelor EKM-GS bestaan uit: 'Leersituaties met praktische instructie', 'Situaties rond organiseren en samenwerken', 'Communicatie & Analyse' (basiseenheid) en twee (groen)vakinhoudelijke eenheden. In de hoofd- en afstudeerfase zijn eveneens verplichte beroepssituaties, waaronder: 'Begeleidingssituaties van leerlingen', 'Leersituaties met activerende didactiek', 'Onderzoek- en adviessituaties', 'Ontwikfelsituaties in onderwijs en bedrijf' en 'Onderzoekende Professional'. Het panel bestudeerde een deel van de beroepssituaties en stelt dat deze logisch uit de beoogde eindkwalificaties van de opleiding voortvloeien. In het document 'Beschrijving Beroepssituaties Docent en Kennismanager Groene Sector (2016-2017)' wordt het onderwijs per situatie inzichtelijk gemaakt. Op onderwijskaarten wordt duidelijk welke leerdoelen en onderdelen van de

kennisbasis in een beroepssituatie centraal staan, hoe deze zich verhouden tot de beroepsrollen en competenties en hoe het flankerend onderwijs en het werkplekleren van dat blok eruitziet. Het panel vindt dit zorgvuldig vormgegeven. Het panel constateert dat het programma adequaat ruimte biedt aan studenten om de gekozen studierichting vorm te geven. Onder meer in de beroepssituaties 1 en 8 is de koppeling naar de studierichtingen inhoudelijk goed herkenbaar. Tevens specificeren studenten hun studie door in de hoofdfase een keuze te maken voor drie beroepssituaties uit een palet van tien beroepssituaties (BS11 t/m BS20; daarnaast BSIC- Interculturele Communicatie in Internationale Context). Ook door de selectie van hun werkplek omgeving hebben studenten de mogelijkheid hun studie te personaliseren, zo constateert het panel.

Via de bronnenlijst en tijdens de materiaalbestudering op de visitatiedag heeft het panel kennis kunnen nemen van de literatuur die het onderwijs ondersteunt. Per beroepssituatie is overzichtelijk aangeduid welke boeken, artikelen en andere informatiebronnen centraal staan. Waar van toepassing is hierbij ook gespecificeerd naar studierichting. In de bronnenlijst maakt de opleiding onderscheid in noodzakelijke bronnen en achtergrondbronnen. De literatuur is passend bij de leerdoelen van de betreffende beroepssituaties en bij de inhoud van de EKM-GS-kennisbasis, zo constateert het panel. Er worden up-to-date bronnen gebruikt die logisch zijn voor de inhoudelijke focus van de beroepssituaties. Ook het niveau van de literatuur is op orde. De achtergrondbronnen bieden hierop een mooie aanvulling, zeker voor studenten die de ruimte hebben om hun kennis extra te verdiepen of te verbreden.

Inhoud Leraar CT-programma

De inhoud van het Leraar CT-programma bestaat eveneens uit verplichte en keuze beroepssituaties. Qua structuur lijkt het programma sterk op het EKM-GS-programma, met dien verstande dat de vakinhoudelijke leerlijnen gestoeld zijn op de kennisbasis voor de Leraar CT. In het propedeuseprogramma ziet het panel dan ook grotendeels dezelfde verplichte beroepssituaties. Alleen volgen de studenten Leraar CT de beroepssituatie 'Situaties rond VMBO profiel HBR' in plaats van de beroepssituatie 'Leersituaties met praktische instructie'. Tevens volgen de CT-studenten in de propedeuse de basiseenheid vak 1, waarin een fundament van theoretische CT-basiskennis (grondstoffen, producten en apparatuur) wordt aangereikt. In de hoofdfase zijn de beroepssituaties 'Begeleiden van leerlingen', 'Ontwikfelsituaties in het onderwijs/bedrijf', 'Onderzoek- en adviessituaties', 'Situaties rond professionalisering in de sector Consumptieve Techniek', 'Leersituaties met activerende didactiek', 'Organiseren en begeleiden van leren in leergroepen' voorgeschreven, evenals de 'basiseenheid vak 2' waarin bedrijfsmanagement in de CT-sector centraal staat. Het panel heeft een deel van de beroepssituaties en andere onderwijseenheden bestudeerd en acht deze goed passen bij de competenties en de kennisbasis. De kennis die in het programma wordt aangereikt is actueel zo ziet het panel in de bronnenlijsten die bij de beroepssituaties horen en ook voor de opleiding Leraar CT biedt de opleiding hier zowel noodzakelijke als achtergrondbronnen aan. Het niveau van de aangereikte literatuur is passend voor een bacheloropleiding.

Onderzoeksvaardigheden EKM-GS en Leraar CT

Sinds de vorige visitatie heeft de AHW veel aandacht besteed aan het verbeteren van de aandacht in het onderwijs voor onderzoeksvaardigheden. Onder leiding van de AHW

‘Onderzoeksgroep Onderzoek in de Bachelor’ is een doorsnijdende leerlijn ontwikkeld waarin aandacht is voor de kennis, vaardigheden en houding als onderzoekende docent en kennismanager. Verder is de generieke opleidingscompetentie ‘Onderzoeken’ aangescherpt, is er in de afstudeeropzet nadrukkelijker aandacht voor de onderzoekende professional en is geïnvesteerd in de professionalisering van onderzoeksbegeleiders. Deze verbeteringen realiseren in een, naar oordeel van het panel, adequate inrichting van het onderwijs op het gebied van onderzoeksvaardigheden. Zo bevatten beide bacheloropleidingen (EKM-GS en Leraar CT) de beroepssituatie ‘Onderzoekende professional’ waarin het onderwijs gericht is op het bekwaam van studenten in het ‘vaststellen en definiëren van een probleemstelling of hypothese’, ‘opzetten van een onderzoeksvoorstel’ het uitvoeren van praktisch onderzoek’ en het ‘vertalen van onderzoeksresultaten naar praktische oplossingen voor de praktijk’.

Het panel ziet dat de opleidingen in de uitwerking van deze doelen een passende opleidingsspecifieke invulling hebben gekozen. Weliswaar stellen beide opleidingen de natuurwetenschappelijke basis centraal, maar waar de EKM-GS-opleiding zich richt op kennis en vaardigheden op terreinen als fysiologie, celbiologie en gedrag, richt de Leraar CT zich op terreinen als voedingsleer, microbiologie, levensmiddelenchemie en organische chemie. In gesprek met studenten leert het panel dat studenten veel waarde hechten aan de opgedane onderzoeksvaardigheden. Zij geven aan dat hen ondersteunt om een kritische professional te zijn en daartoe ervaring opdoen met het opzetten en uitvoeren van (praktijk)onderzoeken. Het belang van onderbouwen levert, zo geven zij aan, een waardevolle bijdrage aan hun rol als leraar. Het panel constateert op basis van het gesprek met het management van de opleidingen, dat er al wordt nagedacht over volgende stappen. Zo ligt de ambitie voor om de onderzoekscomponent verder te vervlechten met het werkveld.

Werkplekieren EKM-GS en Leraar CT

Het werkplekieren maakt onderdeel uit van alle te doorlopen beroepssituaties en vormt daarmee een essentiële component van het onderwijs. Dit is ook zichtbaar in de omvang van het werkplekieren; een voltijdstudent is twee dagen per week op het opleidingsinstituut en is (afhankelijk van werkplekafspraken) tot drie dagen per week op de leerwerkplek.

Bij beide opleidingen zijn de werkplekken niet alleen in een onderwijssetting, maar voor een deel ook in de sector (bedrijfsleven of maatschappelijke organisaties). Dit wordt gestuurd door het karakter van de leerlijnen: de beroepssituaties in de vakinhoudelijk lijnen worden over het algemeen in de sector uitgevoerd; de beroepssituaties in de pedagogisch-didactische leerlijn vinden in het onderwijs plaats. Ondersteund door het flankerend onderwijs, werken studenten tijdens het werkplekieren aan het verzamelen van bewijzen voor hun ontwikkeling, gekoppeld aan de doelen van de beroepssituatie. Dit wordt enerzijds gestuurd door (werkplek)opdrachten vanuit de opleiding (een derde) en anderzijds door een authentieke beroepsopdracht (een derde) die de werkplekaanbieder en de student samen inrichten. De overige tijd (een derde) draait de student mee met de reguliere werkzaamheden van de organisatie. In het informatiemateriaal over het werkplekieren geven de opleidingen per beroepssituatie heldere kaders mee voor de inrichting van het werkplekieren. Daarbij is zowel aandacht voor de inhoudelijke oriëntatie van de leerperiode als ook voor het bewaken van het niveau van de opdrachten die de student op de werkplek uitvoert. Het panel vindt het werkplekieren goed vormgegeven en hoort ook dat

studenten hier veel waardering voor hebben. Met deze leerplekcomponent is het opleidingsprogramma doorwrocht van de beroepspraktijk en de situaties die zich daar voordoen.

Binnen het werkplekleren neemt de opleidingsschool Groen Consortium (GCOS) een bijzondere positie in. Binnen dit Groen Consortium, waarin AHW en negen Agrarische OpleidingsCentra (AOC's) functioneren, wordt het opleiden van studenten gezien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. De begeleiding van studenten in het GCOS is gestructureerd rondom driehoeksgesprekken (student, AHW-begeleider en AOC-begeleider) en via themadagen.

Conclusie

De onderwijsprogramma's van de bachelor EKM-GS en Leraar CT zijn duidelijk gericht op de ontwikkeling van kennis en kunde passend bij de onderliggende, relevante kennisbases. Het bouwwerk aan beroepssituaties draagt een sterk beroepsgerichte oriëntatie in zich. De onderwijskaarten brengen die beroepsgerichtheid goed aan het licht. Ook in de verdere bestudering van het studiemateriaal heeft het panel gezien dat de opleidingen adequaat toewerken naar de beheersing door studenten van relevante (beroeps)vaardigheden. De bronnenlijsten getuigen hiervan, alsmede de doorontwikkelde onderzoekslijn. Wat betreft dat laatste heeft het panel tot haar tevredenheid gezien dat de opleidingen de laatste jaren hebben ingezet op een versteviging van de onderzoeksvaardigheden. De natuurwetenschappelijke basis in de onderzoekslijn en de uitwerking daarvan naar opleidingsspecifieke terreinen van (praktijk)onderzoek, stemt het panel tevreden.

Naast deze elementen, concludeert het panel dat het werkplekleren, als onderdeel van de beroepssituaties, de beroepsgerichte oriëntatie en de ontwikkeling van (beroeps)vaardigheden completeert. Met werkplekopdrachten vanuit de opleidingen en authentieke opdrachten vanuit de werkplek, ziet het panel dat studenten hier een belangrijk deel van hun (competentie)groei realiseren. De directe confrontatie met de praktijk draagt tevens bij aan het besef van studenten dat hetgeen zij leren waardevol is. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed** voor zowel de opleiding EKM-GS als de opleiding Leraar CT.

Standaard 3 Inhoud van het programma

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van de inhoud van het programma. Het panel waardeert deze standaard met het oordeel **goed** voor zowel de opleiding EKM-GS als de opleiding Leraar CT.

Onderwijskaarten

Voor alle beroepssituaties (evenals voor de basiseenheden) hanteren de opleidingen onderwijskaarten. Deze onderwijskaarten bieden via een matrix goed inzicht in welke beroepsrol en welke competenties het onderwijs in die periode een bijdrage levert. Voor de opleiding EKM-GS bijvoorbeeld laat de onderwijskaart van BS02 'Leersituaties met praktische instructie' zien dat

deze bijdraagt aan de ontwikkeling van de competenties: (groen)vakinhoudelijk, interpersoonlijk, pedagogisch-didactisch, organisatorisch, samenwerken en zelfreflectie & ontwikkeling. Bij de opleiding Leraar CT is in de onderwijskaart van BS08 'Situaties rond professionalisering in de sector Consumptieve Techniek' zichtbaar met de competenties: (CT)vakinhoudelijk, interpersoonlijk en ondernemen.

De opleidingen duiden deze relatie verder met een beschrijving van werkprocessen die studenten zich eigen moeten maken. In het voorbeeld BS02 gaat het om processen als: bij het voorbereiden van een praktische leersituatie rekening houden met alle didactische, vakinhoudelijke en organisatorische aspecten zodat de gestelde leerdoelen bereikt kunnen worden' en 'bij het verzorgen van het pedagogisch klimaat in een praktische leersituatie in staat zijn tot het kunnen inzetten van verschillende rollen op het juiste moment, zodat een veilig leerklimaat ontstaat waarin regels en afspraken gelden en leren plaats vindt in een ordelijke omgeving'. Ook is op de onderwijskaarten zichtbaar hoe de onderdelen van de relevante kennisbases over het programma zijn verdeeld, zowel wat betreft het generieke deel als ook de vakspecifieke onderdelen. Voor de opleiding Leraar CT schetsen we dat met enkele voorbeelden van kenniscomponenten die in BS01 en BS05 en aan de orde zijn:

Vakinhoudelijke deskundigheids-ontwikkeling Consumptieve Techniek (BS01)	Begeleidingssituaties van leerlingen (BS05)
Kennis van grondstoffen	Ontwikkelingspsychologie (adolescent)
Fysische reacties	Leer- en gedragsproblemen
Sectoreconomie	Adaptief onderwijs
Receptuur	Cultuurdimensies
Bereidingstechnieken	Nederlands onderwijssysteem
Vakdidactiek content	Keuzebegeleiding
Marktonderzoek	Zorg en zorgsystemen

De onderwijskaarten bieden adequaat inzicht in de vertaling van de beoogde eindkwalificaties (competenties en kennisbases). De bestudering van de matrices en de koppelingen met de kennisbases in de onderwijskaarten hebben het panel laten zien dat het onderwijs een goede vertaling hebben gemaakt van de competenties en de kennisbases naar het onderwijsprogramma.

Samenhang

De opzet van het onderwijs met beroepssituaties zorgt naar oordeel van het panel voor een sterke samenhang in het opleidingsprogramma. Elke beroepssituatie bestaat uit een binnenschoolse en een buitenschoolse component. Het binnenschoolse deel beslaat het flankerend onderwijs, waarin de fundamentele kennis wordt aangeboden gestuurd vanuit onder meer de kennisbases. De buitenschoolse component bestaat uit het werkplekleren, waarin de student werkervaring, sector kennis en praktische vaardigheden opdoet. Daarnaast is er nog aandacht voor kennis van het beroepsdomein, waarin zowel het flankerend als het werkplekleren een rol heeft. De beroepssituaties brengen met die opzet theorie en praktijk sterk met elkaar in verbinding.

De samenhang tussen alle beroepssituaties wordt bewaakt via de fasestructuur van de opleiding. Bij standaard 4 komt dit nader aan de orde, hier is het van belang op te merken dat via de fasebegeleiding de integrale competentieontwikkeling van studenten wordt bijgehouden. De samenhang wordt verder versterkt door de aangebrachte leerlijnen in de onderwijsprogramma's. Duidelijk afgeleid van de competenties maken de leerlijnen (o.a. vakinhoudelijk, pedagogisch-didactisch, professionele ontwikkeling) de verbinding tussen de verschillende onderwijsonderdelen helder.

Het panel heeft de samenhang in de opleidingsprogramma's bestudeerd en stelt dat deze goed is vormgegeven. Zowel op het niveau van de beroepssituaties als op het niveau van de opleidingsfasen is deze voor het panel goed zichtbaar geworden.

Conclusie

Het panel concludeert dat de opleidingsprogramma's goed zijn afgeleid van de beoogde eindkwalificaties. De competentiekaarten zijn hiertoe een handzaam en inzichtelijk instrument, waarin de opleidingen zowel de relatie tot de ontwikkeling van de competenties als de relatie tot de beheersing van de kennisbases goed heeft uitgewerkt. Het panel heeft gezien dat de opleidingen op deze manier adequaat bewaken dat de onderwijsprogramma's studenten in staat stellen om de beoogde eindkwalificaties te bereiken. Tevens concludeert het panel dat de onderwijsprogramma's samenhangend zijn vormgegeven. De structuur van de beroepssituaties waarbij theorie en praktijk samengaan, de fasestructuur van de opleiding geënt op de competentieontwikkeling en de leerlijnen dragen bij aan die goede samenhang. Vanuit deze positieve conclusies over deze elementen, komt het panel voor beide bacheloropleidingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 4   Vormgeving van het programma

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van de vormgeving van het programma. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed** voor beide opleidingen.

Visie

Het onderwijs in Wageningen is gebaseerd op het sociaal constructivisme met grote aandacht voor het leren in een authentieke context. De opleidingen leggen daartoe een groot accent op het opdoen van ervaringen op relevante werkplekken. Het delen van ervaringen, het vinden van theoretische onderbouwing, reflecteren en verder werken aan de ontwikkeling van de individuele (basis)kennis en de eigen professionele en persoonlijke ontwikkeling vindt binnenschools plaats. De opleidingen gaan ervan uit dat studenten continu leren, ongeacht plaats, tijd of vorm in verbinding en interactie met anderen en hun omgeving. Vanuit de opvatting dat kennis dynamisch is, is er in de opleidingen naast aandacht voor 'fundamentele kennis' veel aandacht voor

kennisontwikkeling en kenniscreatie. Vanuit deze visie geven de opleiding vorm aan de speerpunten van de hogeschool: professioneel ontwikkelen, grenzen verleggen, innovatief ondernemen, contextueel leren en duurzaam handelen.

Het panel heeft waardering voor de visie die sturend is voor de inrichting van het onderwijs. Het panel vindt deze passend bij het groene karakter van de hogeschool.

Inrichting onderwijs: beroepssituaties, fasen en leerlijnen

Het onderwijs van de twee bacheloropleidingen is gestructureerd langs de leerlijnen: pedagogisch-didactisch, begeleiden, vakinhoud, vakinhoudelijke verdieping en de professionele ontwikkeling. De bacheloropleidingen kennen drie fasen (propedeuse, hoofdfase en afstuderen) met per fase kenmerkende beroepssituaties. De beroepssituaties zijn het anker voor het onderwijs in een periode en kennen grofweg een binnenschoolse en een buitenschoolse component. De binnenschoolse component bestaat onder meer uit het flankerend onderwijs (FLO) dat de achtergronden en theorieën behandelt die relevant zijn voor het handelen in de beroepspraktijk. Het panel heeft gezien dat de opleidingen hiertoe een variatie aan didactische werkvormen en methodieken inzetten, die passend zijn voor de betreffende leerdoelen. Er zijn bijvoorbeeld hoorcolleges, (vaardigheids)trainingen, practica en gastcolleges.

Gedurende het werkplekleren (WPL), dat onderdeel is van elke beroepssituatie, doen studenten werkervaring, sector kennis en praktische vaardigheden op. Een belangrijke rol is weggelegd voor de binnenschoolse werkcolleges. Daarin vindt de integratie plaats van de leeropbrengsten uit het flankerend onderwijs en het werkplekleren. Het panel hoorde hierover van studenten dat zij dit een prettige en leerrijke (werk)vorm vinden. Zo noemden de studenten CT in dit verband als voorbeeld de theorie over activerende didactiek: “het delen van ervaringen met docenten en medestudenten in de werkcolleges stimuleert het doorgronden van de theorie om tot juiste toepassing te komen”. Het panel ziet dat studenten op deze manier adequaat leren situaties op een werkplek te bestuderen en analyseren om daar vanuit tot toepassing van theorie te komen. Over de vormgeving van het onderwijs zijn de studenten verder ook hoofdzakelijk positief. De opbouw uit beroepssituaties, de werkvormen en het combineren van theorie en praktijk worden positief bestempeld. Als verbeterpunt voor de opleidingen (EKM-GS en Leraar CT) komt het portfolio voor de fase-assessments naar voren. Het bouwen van de portfolio's door de studies heen, kost de studenten veel tijd. Bij hen leeft het idee dat hiervoor een effectiever en efficiënter alternatief of werkwijze mogelijk moet zijn. Het panel vindt het, gelet op de tijdsbesteding die studenten hierover afgeven, aan te raden dat de opleidingen samen met studenten naar alternatieven en/of aanpassing van de werkwijze zoeken.

Het panel heeft waardering voor de zorgvuldige inrichting van de onderwijsprogramma's. Het werken met beroepssituaties, fasen en leerlijnen en de doorvertaling naar passende werkvormen stimuleert het leren van de studenten. Daarbij is het panel in het bijzonder gecharmeerd van de beroepssituaties. De anekdotes die per beroepssituaties beschreven worden, leggen een expliciete link naar de waarde van de beroepssituatie in de praktijk. Verder stimuleert de opzet van het onderwijs de toepassing van theoretische componenten in de praktijk, waarmee het beroepsgerichte karakter van de opleidingen een centrale plek heeft. Dit concept past goed bij de eindkwalificaties van beide opleidingen.

Conclusie

De inrichting van het onderwijs zet aan tot studeren, zo concludeert het panel. Het maatwerk dat de opleidingen kunnen bieden middels de structuur van beroepssituaties, de keuzemogelijkheden in het programma en de sterke verbinding tussen theorie en praktijk zijn daar belangrijke dragers van. Bovendien hanteren de opleidingen een gedegen variatie aan werkvormen. De sterke beroepsgerichte inrichting van het onderwijs past goed bij de eindkwalificaties van de opleidingen. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed** voor beide opleidingen.

Standaard 5 Instroom

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van instromende studenten. De opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Instroomeisen en intakegesprek

Het *Studentenstatuut* en de *OER* zijn drager van de toelatingseisen tot de bacheloropleidingen EKM-GS en Leraar CT. Hierin conformeren de opleidingen zich aan de wettelijke vooropleidingseisen. Tot de opleiding EKM-GS ben je toelaatbaar als je beschikt over een mbo-4, havo of vwo diploma. Om tot de opleiding Leraar CT toegelaten te worden gelden vergelijkbare instroomvereisten. Het panel vindt dat de opleidingen hiermee passende toelatingseisen hanteren. Voor de deeltijdvarianten van de opleidingen geldt dat studenten minimaal over drie jaar werkervaring in de sector op mbo-4 dienen te beschikken. Deze eis is niet van toepassing voor instromende deeltijdstudenten die over een hbo-propedeuse of –diploma in de sector, of een diploma van een andere Nederlandse lerarenopleiding beschikken.

Met elke instromende student organiseren de opleidingen een intakegesprek. In dat gesprek staat centraal of de kwalificaties, capaciteiten, interesses en leervragen van de aspirant-student passend zijn bij het opleidingsaanbod en of de student in staat moet zijn om de eindkwalificaties in een passende studieduur te kunnen behalen. Op basis van dit gesprek wordt een studiecontract opgesteld, waarin het studieprogramma voor de student wordt vastgelegd. Bij het intakegesprek kunnen studenten tevens bewijzen indienen die tot vrijstellingen kunnen leiden. De in het OER vastgelegde vrijstellingenprocedure is leidend bij de toekenning van eventuele vrijstellingen. Studenten met een afgerond vwo-profiel Natuur & Techniek of Natuur & Gezondheid kunnen met de vrijstellingen de opleidingen afronden in 3 tot 3,5 jaar.

Aansluiting

Om studenten te informeren en te assisteren een juiste opleidingskeuze te maken en een indruk te geven van het onderwijs, worden voorlichtingsbijeenkomsten en meeloopdagen georganiseerd. Daarnaast organiseren de opleidingen jaarlijks een zomercursus waarin studenten hun basiskennis kunnen ophalen. Onderdeel van deze zomercursus zijn de

vakgebieden Nederlands, Natuurkunde, Wiskunde en Scheikunde. In de praktijk blijkt dat vooral aspirant-volgtijdstudenten gebruik maken van de zomercursus (ongeveer vijftien procent van de instroom). Ook wanneer de opleidingen eenmaal van start zijn gegaan wordt rekening gehouden met de variatie aan instroomkwalificaties. De havo en vwo-instroom volgen een basiseenheid gericht op vakken en vakvaardigheden (meer gericht op de groene sector), waar mbo-vooropleiding een basiseenheid volgen gericht op algemene vaardigheden Nederlands, onderzoek en rapportage. Het panel vindt dat de opleidingen hiermee adequaat aandacht besteden aan verschillen in achtergrondkennis en –vaardigheden van instromende studenten.

Leerroutes EKM-GS

De opleiding biedt een breed palet aan leerroutes aan, passend bij het landelijke beleid voor lerarenopleidingen. In totaal biedt de opleiding EKM-GS actief vier leerroutes aan:

Drie van deze routes zijn gebaseerd op de mogelijkheid de opleiding verkort te doorlopen op basis van aantoonbare competenties in het groene vakgebied. Dit betreft de Kopopleiding (voltijd) en de daarvan afgeleide opleiding in deeltijd (HAO-DT). Voor beide varianten geldt dat de studenten een verwante bacheloropleiding moeten hebben afgerond in het Hoger Agrarisch Onderwijs. De verwantschap van die opleiding met de opleiding EKM-GS is weergegeven in een verwantschapstabel die jaarlijks door OCW wordt gepubliceerd. Beide leerroutes omvatten zestig EC, welke voltijdstudenten in een jaar kunnen doorlopen en deeltijdstudenten in anderhalf jaar. In de onderwijsprogramma's ligt het accent op de persoonlijke ontwikkeling van de studenten als docent. Dit uit zich in het programma door flankerend onderwijs op het gebied van didactiek (praktische instructie, activerende didactiek en samenwerkend leren), ontwikkelingspsychologie, begeleiden van leergroepen & leerlingen en praktijkgericht onderzoek. Daarnaast bestaat het programma van deze voltijdstudenten uit twee dagen per week werkplekleren. De deeltijdopleiding kent een zelfde inhoud, maar kent een bredere verspreiding van de studielast. In dat laatste half jaar werken studenten vooral aan het afronden van werkplekopdracht en het verzamelen van bewijzen voor het bereiken van de competenties. Het flankerend onderwijs bestaat uit terugkomdagen en afstudeerbegeleiding.

De laatste EKM-GS leerroute is het HPO-traject. Waar de twee hierboven beschreven leerroutes bedoeld zijn voor studenten met agrarische bagage, is deze leerroute juist voor studenten met een pedagogische achtergrond. Met vakken als didactiek, pedagogiek, presenteren, begeleiden van leerlingen en leergroepen, ontwikkelingspsychologie, praktijkgericht onderzoek en visie op leren, worden deze studenten voorbereid op het docentschap. De groene kennis is het vertrekpunt voor deze instromende student. In de opleiding ligt de focus op het overbrengen van die kennis. Deze leerroute kent een omvang van negentig EC.

Conclusie

De opleidingen hanteren de wettelijke instroomeisen en bieden hierbij een passend, maar breed gevarieerd aanbod aan leerroutes aan. De opleidingen komen hiermee tegemoet aan verschillende achtergronden waarmee studenten instromen. Naast verschillende leerroutes ondernemen de opleidingen ook verschillende activiteiten om de instromende studenten bekend te maken met het onderwijs en eventuele deficiënties weg te werken óf kennis op te halen. Het panel vindt dat de opleidingen doen wat redelijkerwijs van hen verwacht mag worden om te zorgen voor een match tussen het onderwijs en de kwalificaties van de instromende studenten.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende** voor beide opleidingen.

Personeel

Standaard 6   Kwaliteit van het personeel

Het personeel is gekwalificeerd en de omvang is toereikend voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van het personeel. Beide opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Kwaliteit en kwantiteit personeel

Aeres Hogeschool Wageningen stelt zich ten doel de onderwijsprogramma's te realiseren met bekwaam personeel qua vakinhoud, pedagogiek & didactiek, begeleidings- en toetsvaardigheden en met relevante werkervaring zowel in het groene domein als in het onderwijs. Daarnaast wordt van iedere medewerker aan de lerarenopleidingen verwacht zich continu te professionaliseren als lerarenopleider. Het vervullen van die opleiderstaak is meegenomen in de functiebeschrijvingen die de opleidingen EKM-GS en de opleiding Leraar CT hanteren.

Het panel bestudeerde cv-overzichten van de docenten die de opleidingen verzorgen. Hieruit komt het beeld naar voren dat de teams over voldoende kwalificaties beschikken om het onderwijs op niveau te verzorgen. Bij EKM-GS ziet het panel dat alle studierichtingen vanuit het docententeam kwalitatief voldoende bediend kunnen worden. De docenten hebben bijvoorbeeld achtergronden in het onderwijs en/of bedrijfsleven op het gebied van tuin- en landschap, dier- en veehouderij of bloemsierkunst. Bovendien heeft een groot deel van de docenten zelf een eerste- of tweedegraads lerarenopleiding afgerond. Het team dat de opleiding Leraar CT verzorgt, is aanmerkelijk kleiner. Ook hier ziet het panel dat zowel de opleidingsdeskundigheid als de vakinhoudelijke bagage aanwezig is om het onderwijs op niveau te verzorgen. Verder ziet het panel dat over het gehele docententeam genomen 9,5 procent beschikt over een PhD en 66,7 procent van de docenten is mastersgeschoold. Hiermee wordt voldaan aan het streven van minimaal 75 procent van de docenten op masterniveau.

Uit de gesprekken van het panel met studenten EKM-GS en Leraar CT komt een positief beeld naar voren over de kwaliteit van de docententeams. Er is waardering voor de betrokkenheid van de docenten, hun behulpzaamheid en de wijze waarop zij actuele thema's uit de verschillende onderwijssectoren in het onderwijs integreren. Daarbij wordt hun expertise in groene en/of consumptieve sector zeer gewaardeerd. De didactische kwaliteit wordt eveneens gewaardeerd, al ziet een enkele student hier ook nog ruimte voor groei. Zeker gedacht vanuit de voorbeeldfunctie als docent, vindt het panel dit een belangrijk aspect. Een ander aandachtspunt dat studenten meegeven, raakt niet zo zeer de kwalitatieve kant maar meer het kwantitatieve aspect aangaande de begeleiding van het werkplekleren. Zeker in het begin van de studie zien studenten mogelijkheden om de begeleiding hiervan te intensiveren (zie ook standaard 8).

Het panel sprak met docenten over de kwetsbaarheden van een team met relatief kleine aanstellingen (EKM-GS) of überhaupt een klein docententeam (Leraar CT). Om te voorkomen dat

uitval van collega's de continuïteit van het onderwijs raakt, werken de docenten in teams per beroepssituaties. Daarmee is er altijd een collega op de hoogte van de inrichting en inhoud van een beroepssituatie die verzorgd wordt door een collega. Op eenzelfde manier wordt gewerkt binnen de fase-teams en binnen het werkplekleren in het Groen Consortium. Daarnaast geven de docenten aan dat de digitale omgeving waarin zij werken hen zo ondersteunt dat overdracht eenvoudiger te organiseren is. Het panel constateert dat de docenten de risico's onderkennen van het werken in een kleinere organisatie en deze ondervangen. Daarbij zien zij ook dat de samenstelling hen juist veel flexibiliteit biedt.

Professionalisering

Het panel heeft verder gekeken naar het professionaliseringsbeleid van de opleiding. De opleiding stuurt de professionalisering van docenten vanuit het professionaliseringsplan 'Professioneel van nature' (2014). Dit beleid stelt de vraag centraal: "wat is nodig om beter te worden?". Hierbij is het eigenaarschap van de medewerkers en het eigen ontwikkelproces en loopbaanontwikkeling een voorwaarde.

In het gesprek met het opleidingsmanagement blijkt voor het panel dat men graag een stap wil zetten om de professionaliseringsagenda verder vorm te geven. De nadruk heeft, onder meer met het overnemen van de opleiding Leraar CT, in de afgelopen periode gelegen op meer organisatorische zaken. Richting de komende jaren wil het management een sterkere strategische component in de professionalisering verankeren. Ondersteund door een lector en in samenwerking met de docenten zal dat in de komende periode concretere invulling moeten krijgen. Het opleidingsmanagement wil in ieder geval het thema 'toetsing' steviger in de agenda verwerken. Alle docenten moeten eind 2018 beschikken over de BKE. Het panel ondersteunt de koers die het management ten aanzien van de professionalisering nastreeft. Het gesprek met docenten heeft het panel laten zien dat de eigen ontwikkelambitie van docenten sterk bepalend is voor de professionaliseringsagenda. Het panel onderkent dat die motivatie nodig is om tot geslaagde professionalisering te komen, maar geeft mee dat dit ook mogelijk is gekoppeld aan de strategische ontwikkelambities van de opleidingen.

Conclusie

De docententeams van beide opleidingen beschikken over de nodige vakinhoudelijke en didactische bagage die nodig is voor een adequate verzorging van het onderwijs. In de teams zit voldoende kennis en ervaring zowel als het gaat om onderwijs/opleiden als ook in het groene en consumptieve vakgebied. Het opleidingsniveau van het team voldoet aan het streven voor wat betreft het aandeel mastergeschoolden. Studenten zijn positief over de kwaliteit van hun docenten en zijn zeer te spreken over de betrokkenheid en behulpzaamheid van docenten. Het professionaliseringsbeleid is een aandachtspunt. Het opleidingsmanagement heeft dit al in het vizier en wil, na het organisatorische accent van de afgelopen periode, een omslag maken naar een meer onderwijs- en vakinhoudelijke professionaliseringsagenda. Het panel ondersteunt deze ambitie en vraagt daarbij aandacht voor de koppeling met de strategische ontwikkelambities van de opleidingen. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen voor beide opleidingen tot het oordeel **voldoende**.

Voorzieningen

Standaard 7   Materiële voorzieningen

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van voorzieningen. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **excellent** voor beide opleidingen.

Natuur als Inspiratie

Sinds 2013 zijn de opleidingen van Aeres Hogeschool Wageningen ondergebracht in een nieuw gebouw op de Wageningen Campus. Het gebouw is ontwikkeld in lijn met de opvattingen over onderwijs, leren en ontwikkelen. In het document 'Natuur als inspiratie' zijn de sleutelwoorden voor het ontwerp neergelegd: natuur, verbinding, duurzaamheid, omgeving, diversiteit, niet-lineair, seizoenen, licht en eigentijds. Het gebouw voorziet in meerdere klassieke lesruimten die voorzien zijn van moderne faciliteiten alsook in enkele praktijkruimten. Het aantal praktijkruimten is beperkt gehouden vanuit de overtuiging dat het leren voor de praktijk juist, en vooral in de praktijk moet plaatsvinden: de scholen en bedrijven zijn het 'living lab' voor de studenten. Dit past bij het gewicht dat aan het werkplekleren in de beroepssituaties wordt toegekend, aldus het panel. Door het gehele gebouw heen is vormgegeven aan een mediatheek/bibliotheek. Boeken, vakbladen en andere informatiebronnen relevant voor de opleidingen EKM-GS en Leraar CT zijn beschikbaar. Ook hebben studenten toegang tot verschillende relevante databanken en kan gebruik gemaakt worden van de bibliotheek op de WUR-campus.

Het panel is rondgeleid door het gebouw en is onder de indruk van de huisvesting en de materiële voorzieningen. Het gebouw ademt de waarden uit die bij het ontwerp centraal hebben gestaan. De indeling nodigt uit tot 'ontmoeting' ook door de keuze om de bibliotheek niet te centreren maar door het gebouw heen te verspreiden. Daarnaast zijn de ruimtes waar het onderwijs wordt georganiseerd goed geoutilleerd, zowel voor meer klassikaal onderwijs als voor praktische toepassing passend bij het profiel van de opleidingen EKM-GS en Leraar CT. De omvang van deze praktische voorzieningen is beperkt gehouden, om studenten te stimuleren het onderwijs en het bedrijfsleven op te zoeken alwaar voorzieningen als leslokalen, keukens, stallen en groenvoorzieningen authentiek zijn. Hiermee versterken de opleidingen niet alleen de gerichtheid van de studenten op de beroepspraktijk, maar geeft zij tevens invulling aan de duurzaamheidsgedachte. Het panel heeft tijdens de rondleiding vernomen dat er goed geluisterd wordt naar de ervaringen van studenten en docenten met het gebouw. Juist omdat er nog maar een paar jaar volwaardig van het gebouw gebruik gemaakt wordt, vindt het panel dit belangrijk. Het panel vindt het dan ook goed te horen dat suggesties van studenten, bijvoorbeeld om meer individueel, rustig te kunnen studeren zijn opgepakt met het creëren van een stilte(werk)ruimte.

Conclusie

Het panel is onder de indruk van de huisvesting en de beschikbare materiële voorzieningen. Bij het ontwerp van het gebouw zijn de waarden die de opleidingen centraal willen stellen in het onderwijs als vertrekpunt gebruikt. Daarin is men uitmuntend geslaagd; er is naar oordeel van het panel een fysieke leeromgeving neergezet die optimaal aansluit bij de ambities van de hogeschool en de opleidingen die onderwerp zijn in dit rapport. Het panel heeft voorts gezien dat de onderwijsruimten (leslokalen en praktijkruimten) goed geoutilleerd zijn. De omvang van de voorzieningen is bewust beperkt gehouden om studenten te stimuleren de praktijk (onderwijs en bedrijfsleven) op te zoeken. In die zin passen de voorzieningen eveneens bij het onderwijsconcept dat de opleidingen hanteren. Deze consequente vertaling naar de (fysieke) leeromgeving, vindt het panel een voorbeeld voor andere opleidingen/instellingen. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **excellent** voor beide opleidingen.

Standaard 8   Studiebegeleiding

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van studiebegeleiding. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Fasebegeleiding

AHW streeft naar een effectieve begeleiding, zodat studenten hun talent ontwikkelen en hun studie afronden binnen de gestelde termijn. De begeleiding is grotendeels vormgegeven in groepen via de fasebegeleiding. De fasebegeleiding is gericht op de competentieontwikkeling door de studenten en kent drie pijlers: studiebegeleiding, loopbaanoriëntatie en profilering. De studiebegeleiding is naast het 'leren leren' en inzicht in studievoortgang en efficiency, gericht op reflectie en inzicht in het eigen handelen van de studenten. Dit is gebaseerd op het principe van 'duurzaam leren en ontwikkelen' en bereidt studenten tevens voor op de beroepspraktijk waarin eveneens een grote mate van reflectie en zelfkennis verwacht wordt. De pijler loopbaanoriëntatie richt zich op het ondersteunen van de studenten bij het voorbereiden op de toekomstige loopbaan en het werkveld. Het accent in de pijler profilering ligt op de ontwikkeling van de professionele identiteit van de studenten en hun beroepshouding.

De fasebegeleider is degene die voor de studenten gedurende een fase als vraagbaak fungeert met aandacht met voor de ontwikkeling van de beroepsrollen en de competenties. De fasebegeleider ondersteunt bij de opbouw van het portfolio en bij de voorbereiding van de fase-assessments. Naast deze fasebegeleiding bieden de opleidingen individuele begeleiding, bijvoorbeeld voor studenten die in het buitenland gaan werkplekleren of voor studenten met een functiebeperking.

AHW toont zich tevreden met de ontwikkeling van de begeleiding in de afgelopen jaren en met de positieve waardering van studenten op veel begeleidingsonderdelen. De begeleiding op de werkplek vinden zij nog een verbeterpunt (zie verder). Daarnaast streeft AHW ernaar de begeleiding verder te ondersteunen en vorm te geven in een nieuwe digitale omgeving, waarmee het onderwijsproces verder gepersonaliseerd en gestructureerd kan worden. In gesprekken van het panel met studenten van beide opleidingen tonen zij zich tevreden met de geboden begeleiding. Met termen als betrokken, persoonlijk en prettig wordt die tevredenheid geïllustreerd. In het gesprek met het opleidingsmanagement kwam naar voren dat de opleidingen toewerken naar een verfijning van de fasebegeleiding. Op basis van ervaringen in de KOP-opleiding en binnen de Aeres collega-opleiding Master Leren en Innoveren, willen de opleidingen de groepssamenstelling voor de begeleiding kwalitatiever inrichten. Door de begeleidingsgroepen meer naar instroomkenmerken te groeperen, verwachten de opleidingen het studiesucces te kunnen verhogen.

Begeleiding werkpleklers

Het werkpleklers wordt vanuit de werkplekorganisatie ondersteund door een werkplekbegeleider. Dit kan de opdrachtgever zijn of een aangewezen persoon binnen de organisatie die voor de student als vraagbaak en coach dient. De werkplekbegeleider geeft feedback op de werkhouding in begeleidingsgesprekken, maar ook schriftelijk op het bijvoorbeeld beroepsproduct dat de student dient te vervaardigen. Samen met de student neemt de werkplekbegeleider aan het begin van de leerperiode de begeleidingsformulieren door om tot de gewenste inrichting van de begeleiding te komen. Vanuit de opleidingen wordt het werkpleklers ondersteund door een expertdocent vanuit de betreffende beroepssituatie. Deze docent geeft onder meer 'groen licht' voor de werkplekopdracht(en) en heeft een beoordelende rol als het gaat om de uitvoering van de werkplektaken en de kwaliteit van de beroepsproducten. De expertdocent laat zich hierbij adviseren door de werkplekbegeleider en/of de opdrachtgever. Een keer per semester wordt de werkplek bezocht door een docent van de opleiding.

Waar studenten zonder meer positief waren over de fasebegeleiding, ziet het panel dat studenten kritischer zijn over de begeleiding vanuit de opleidingen op de werkplek. Studenten van beide opleidingen geven als verbeterpunt mee om meer contact tussen de opleiding en de werkplek te stimuleren. Zeker aan het begin van de opleiding hebben studenten zelf nog moeite om de bedoeling van het werkpleklers en de verwachting over de werkplekbegeleiding uiteen te zetten. Het panel sluit zich bij deze opmerking aan en vindt dat de opleidingen, met het gewicht dat aan het werkpleklers wordt toegekend, hierin ook de opleidingsverantwoordelijkheid in termen van intensiteit van begeleiding versterkt kan worden.

Informatievoorziening

Het panel constateert dat de opleidingen gangbare systemen hanteren voor de informatievoorziening aan studenten. De opleidingen hanteren daartoe verschillende digitale systemen. Als studentvolgsysteem maken de opleidingen gebruik van het student informatie systeem (SIS) Alluris. Dit systeem geeft de meest actuele stand van zaken voor wat betreft de geregistreerde resultaten van studenten en bevat tevens het studiecontract van de studenten, waarmee ook inzichtelijk is welke onderdelen nog behaald moeten worden. Voor informatie over toetsen kunnen studenten terecht op Blackboard en Xedule biedt studenten inzicht in hun

rooster. Studenten van beide opleidingen zijn over het algemeen tevreden met de informatievoorziening. De opleidingen hebben zelf aangegeven toe te werken naar verdere integratie van de digitale systemen die nu in gebruik zijn. Daarbij zal ook aandacht uitgaan naar toegang via *mobile devices* en een persoonlijker inrichting van de digitale omgeving. In het gesprek met het opleidingsmanagement hoort het panel dat hieronder de ambitie ligt om de onderwijslogistiek te verbeteren waaronder ook het vergemakkelijken van het inleveren van beroepsproducten (dossiers) door studenten. Hiertoe zal hogeschoolbreed een keuze worden gemaakt voor een nieuw te introduceren Leer Management Systeem. Het panel juicht deze ambitie toe. Verder ziet het panel dat de eerdere opmerking binnen deze standaard over de begeleiding van het werkplekleren ook raakvlakken kent met de informatievoorziening. Studenten zijn niet tevreden de informatievoorziening vooraf bij het werkplekleren. Het panel zou graag zien dat de opleiding zowel in de begeleiding als in de informatievoorziening verbeteringen realiseert.

Conclusie

Het panel concludeert dat de studiebegeleiding en de informatievoorziening voldoende op orde zijn. Het systeem van fasebegeleiding, met aandacht voor groeps- en individuele begeleiding is passend bij de inrichting van de onderwijsprogramma's. Met de drie pijlers van de fasebegeleiding (studiebegeleiding, loopbaanoriëntatie en profilering) komen de opleiding in belangrijke mate tegemoet aan de begeleidingswensen van studenten, zo concludeert het panel. De begeleiding rondom het werkplekleren als ook de informatievoorziening hierover sluiten nog niet optimaal aan op de wensen van studenten. Hier kan in de komende periode aandacht naar uitgaan. De verdere informatievoorziening is op orde, bijvoorbeeld als het gaat om informatie over roosters en studievoortgang. De opleidingen hebben zelf de wens om de huidige drie (informatie)systemen meer te integreren, waarmee de onderwijslogistiek verbeterd wordt. Het panel juicht deze ambitie toe en ziet dat hierin al stappen worden ondernomen, zoals de selectie van een nieuw te introduceren Leer Management Systeem. Met de opmerking op het gebied van de begeleiding en informatievoorziening rondom het werkplekleren, komt het panel voor deze standaard tot het oordeel **voldoende** voor beide opleidingen.

Kwaliteitszorg

Standaard 9   Evaluaties

De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van kwaliteitszorg. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende** voor beide opleidingen.

Integrale kwaliteitsbenadering

Het kwaliteitsmanagementsysteem, de procedures en uitvoeringspraktijk, gebaseerd op de PDCA cyclus, zijn beschreven in het 'Handboek Kwaliteitsmanagement Aeres Hogeschool 2016-2020'. Het kwaliteitsbeleid gaat uit van een integrale kwaliteitsbenadering gericht op het vervullen van wensen van klanten en andere belanghebbenden en van toepassing op alle geledingen van de organisatie. Het systeem verbindt de kwaliteitsdoelstellingen met de strategische doelstellingen van de instelling en staat in relatie tot de operationele processen. Met andere woorden: met het onderwijs, het onderzoek en valorisatie.

Voor Aeres Hogeschool heeft kwaliteitsmanagement de volgende functies:

- borging dat de opleidingsdoelen in lijn zijn met de behoeftes van maatschappij en werkveld;
- verantwoording aan derden (accreditaties, prestatieafspraken);
- borging dat doelen van onderzoek in lijn zijn met behoeftes van maatschappij en werkveld en dat onderzoek op wetenschappelijk verantwoorde wijze wordt uitgevoerd;
- in beeld krijgen wat er goed gaat en wat verbeterd kan worden op het gebied van onderwijs, onderzoek en valorisatie.

Dit beleid wordt qua planning uitgewerkt in een jaarcyclus. Via trimesterrapportages en jaarrapportages worden de resultaten vanuit het kwaliteitszorginstrumentarium gerapporteerd aan de hogeschooldirectie en het College van Bestuur.

Kwaliteitsinstrumentarium en streefdoelen

Voor een belangrijk deel volgt de jaarcyclus van kwaliteitsmetingen telkens eenzelfde evaluatiestructuur waarin dezelfde evaluatie-instrumenten terugkomen. Zo worden standaard uitgevoerd: een jaarlijks instroomonderzoek onder alle nieuwe studenten, halfjaarlijkse onderwijsevaluaties, onderzoek redenen vroegtijdige uitstroom, zogenaamde 'vinger aan de pols'-bijeenkomsten en driejaarlijks een interne audit. Daarnaast zijn er externe (kwaliteits)metingen (NSE-enquête, HBO-monitor en de visitaties van de opleidingen) en zijn er verschillende commissies die reflecteren op het onderwijs, zoals de opleidingscommissie en de werkveldcommissies. In dit palet aan evaluaties ziet het panel dat de verschillende relevante belanghebbende een duidelijke rol hebben in de interne kwaliteitszorg. Studenten zijn onder meer betrokken via het instroomonderzoek, de halfjaarlijkse onderwijsevaluaties, de NSE en als vertegenwoordiging in de opleidingscommissie. De docenten worden eveneens via de

opleidingscommissie bij de interne kwaliteitszorg betrokken, maar hebben daarnaast ook een rol in bijvoorbeeld de interne audits en via een medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO, driejaarlijks). Het werkveld is betrokken via de werkveldcommissie, maar zijn bijvoorbeeld ook als werkplekaanbieders/opdrachtgevers betrokken bij het optimaliseren van het onderwijs. Input van alumni wordt onder meer opgehaald via de HBO-monitor. Het panel waardeert het positief dat de opleidingen al deze relevante belanghebbenden bij de interne kwaliteitszorg weten te betrekken.

Voor de interne evaluatie-instrumenten heeft het panel gezien dat de opleidingen zorgvuldig de te doorlopen stappen neergelegd zijn in procesbeschrijvingen. Voor de onderwijsbeoordelingen geldt bijvoorbeeld het volgende proces: opstelling onderwijsenquête (faculteitscoördinator), evaluatie online uitzetten (data-analist), evaluatie laten invullen (door studenten), resultaten verwerken (data-analist), resultaten naar coördinatoren en opleidingsmanagement (kwaliteitscoach), communicatie met studenten (coördinator/opleidingsmanagement), verbeterplan opstellen (kwaliteitscoach en coördinator) en tot slot het monitoren van de verbeteracties (door de kwaliteitscoach). De resultaten uit de verschillende evaluatie-instrumenten worden naast vooraf vastgestelde streefcijfers gelegd. De opleidingen hanteren voor instrumenten met een vierpuntsschaal een 3,0 als streefwaarde, bij een vijfpuntsschaal is het streven een 3,5 met een 4,0 als streven voor de NSE-enquête. Bij evaluatie-instrumenten die uitgaan van rapportcijfers is het streven een 7,0.

Verbeteractiviteiten

Uit de bestudering van het informatiedossier dat door Aeres Hogeschool over beide opleidingen is aangeleverd, blijkt voor het panel dat de opleidingen voldoende gevolg geven aan de uitkomsten van de evaluatie-instrumenten. Het panel herkent diverse verbetertrajecten die voortkomen uit bijvoorbeeld de onderwijsbeoordelingen, de interne audit, of de vorige accreditatie. Zo heeft de opleiding EKM-GS in navolging van de vorige visitatie onder leiding van een Onderzoeksgroep Onderzoek in de Bachelor aandacht besteed aan het onderwijs op het gebied van onderzoeksvaardigheden (o.a. herijking generieke opleidingscompetentie Onderzoeken en bijpassende ontwikkeling van een doorsnijdende leerlijn). Daarnaast is op verschillende manieren gewerkt aan het realiseren van een gelijkmatigere studielast over de beroepssituaties én zijn de niveaus van de beroepscompetenties met de invoering van de fasestructuur inzichtelijker gemaakt. Voor de opleiding Leraar CT zijn de opmerkingen uit de vorige visitatie met betrekking tot computervoorzieningen en eenduidige informatievoorziening opgepakt.

Ook het verdere informatiedossier en specifiek documenten rondom kwaliteitszorg laten voldoende opvolging zien van aandachtspunten die uit evaluaties naar voren komen. Wel valt het panel op dat de opleidingen in de kritische reflectie positief zijn over de ontwikkeling van de resultaten van de NSE-enquête. Hoewel de resultaten (gemiddelde waardering: 3,56 voor EKM-GS en 3,83 voor Leraar CT) tevredenheid representeren, had het panel verwacht dat de opleidingen in het kader van het eigen streefcijfer (4,0 voor NSE) hierover kritischer waren geweest.

Daarnaast wil het panel de opleidingen meegeven om de integrale kwaliteitsbenadering verder vorm te geven. Op het gebied van de verbinding tussen strategische doelen en operationele processen en de samenhang tussen onderwijs, onderzoek en valorisatie ziet het panel het integrale aspect terug. Echter mist het panel de integrale kwaliteitsbenadering in de verdere

uitwerking van het systeem van interne kwaliteitszorg. Er worden vrij veel evaluatie-instrumenten ingezet, die naar oordeel van het panel sterker geïntegreerd kunnen worden. Het bij elkaar brengen van diverse belanghebbenden in een informelere gespreksetting over het onderwijs zou daarbij een denkrichting kunnen zijn, aldus het panel. Daarbij vindt het panel het van belang mee te geven dat deze meer geïntegreerde benadering tevens kan zorgen voor een duidelijke prioritering van (verbeter)activiteiten. De gesprekken met docenten, het opleidingsmanagement en betrokken (kwaliteits)commissies, leverden hierover geen eenduidig beeld op. Een meer geïntegreerde inrichting en uitvoering kan bijdragen aan het gezamenlijke beeld van prioriteiten in de verbeteragenda's van beide opleidingen.

Conclusie

Het panel concludeert dat de opleidingen het onderwijs periodiek en aan de hand van toetsbare streefdoelen evalueert. Er is een breed palet aan kwaliteitsinstrumenten voor handen, waarmee de opleidingen input verzamelen van diverse relevante belanghebbenden, zoals studenten, alumni en het afnemende beroepenveld. Het panel concludeert tevens dat de uitkomsten van de verschillende evaluaties leiden tot verbeteractiviteiten. Daarmee krijgt de plan-do-check-act cyclus adequaat vorm. Wel wil het panel de opleidingen meegeven om eigen streefwaarden, zoals voor de NSE-score, ook actief te hanteren. Tevens ziet het panel mogelijkheden om de lijn van integrale kwaliteitsbenadering die de opleidingen voorstaan door te trekken in de uitvoering van het systeem van interne kwaliteitszorg. Waarbij het panel tevens opmerkt dat dit kan bijdragen aan het gezamenlijke beeld van prioriteiten in de verbeteragenda. Het panel komt op basis van deze overweging voor beide opleidingen tot het oordeel **voldoende**.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 10 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van toetsing. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende** voor beide opleidingen.

Toetsbeleid

Het systeem van toetsing van beide opleidingen is gebaseerd op het toetsbeleid dat in oktober 2015 definitief werd gemaakt. Aanleiding voor het opstellen van dit nieuwe toetsbeleid vormden diverse interne en externe ontwikkelingen, waaronder bijvoorbeeld de veranderende rol van examencommissies, het rapport 'Vreemde ogen dwingen' en de invoering van de fase-assessments in de opleidingsstructuur. Met het toetsbeleid willen de opleidingen de kwaliteit van toetsing waarborgen en sturend zijn voor de professionalisering van de docenten van de opleidingen.

Het toetsbeleid laat zien dat 'toetsing als belangrijk onderdeel van het leerproces van de student' wordt gezien, waarbij de opleidingen een formatieve en summatieve functie onderscheiden. Het panel ziet dat de opleidingen bij de inrichting van het toetsbeleid relevante kaders betrekken, zoals: de WHW, richtlijnen vanuit de Vereniging Hogescholen, de SBL-competenties en de landelijke kennisbases van de betreffende opleiding. Vanuit deze kaders is gekeken naar de inrichting van het onderwijs en naar de vraag welke toetsvormen daarbij passend zijn. Dit resulteert voor de opleidingen in een toetsmodel waarin op twee niveaus getoetst wordt: op het niveau van de beroepssituaties en op het niveau van de drie fases van de opleiding. Het panel vindt deze opzet navolgbaar en passend en waardeert dat tot een inrichting is gekomen die voor beide opleidingen bruikbaar is.

Toetsvormen en toetsuitvoering

De twee niveaus van toetsing die volgen vanuit het toetsbeleid (beroepssituaties en fases) zijn logisch vertaald naar toetsvormen in de opleidingsprogramma's voor EKM-GS en Leraar CT. In de studiehandleidingen van beide opleidingen wordt dit concreet zichtbaar. Zo ziet het panel dat beide opleidingen binnen de beroepssituaties toetsvormen hanteren als: kennistoetsen, lesbeoordelingen, presentaties, rapportages (zoals: beleidsadvies of marktverkenning), visie-documenten, procesverslagen en onderzoeksrapporten. Aan de hand van fase-assessments beoordeelt de opleiding de competentieverwerving door de studenten. Studenten maken hun voortgang zichtbaar in een portfolio of een selectie daaruit in de vorm van een etalagemap. Hierin kunnen studenten beroepsproducten, reflectieverslagen, verslagen van functioneringsgesprekken, publicaties of video-opnames (bijvoorbeeld van uitgevoerde lessen) opnemen.

Het panel heeft van verschillende beroepssituaties uitwerkingen van toetsen bestudeerd en is hierover in de breedte positief. De toetsen representeren de inhoudelijke oriëntatie en diepgang van de betreffende beroepssituaties en het (flankerend) onderwijs daarbinnen. De gesprekken van het panel met studenten van beide opleidingen getuigen hier eveneens van. Studenten noemen de aansluiting tussen de inhoud van het flankerend onderwijs en de toetsing goed. Zij geven tevens aan dat ook de vorm van de toetsing past bij de inhoud een beroepssituatie. Zo bestaat de toetsing van een beroepssituatie waarin het onderwerp 'begeleidingsgesprekken' aan de orde komt, onder meer uit een (video)opname van door de student uitgevoerd begeleidingsgesprek. Specifiek heeft het panel gelet of er in de toetsprogramma's ook aandacht is voor de vraag of studenten zelf in staat zijn een goede toets te ontwikkelen. De materiaalbestudering en de gesprekken met studenten hebben het panel geleerd dat hiervoor voldoende aandacht is. Studenten worden niet alleen beoordeeld op een toetsontwerp, er is ook aandacht voor het evalueren van toetsen en ook het ontwerpen van een toetsplan is opgenomen in het toetsprogramma.

Naast de aandacht voor de toetsing in de beroepssituaties is tijdens het bezoek aandacht uitgegaan naar de fase-assessments. Zowel de assessoren als de studenten geven in het gesprek met het panel aan dat de kwaliteit van deze assessments nog kan groeien. Het panel constateert dit eveneens, maar is wel overtuigd van de basiskwaliteit van dit toetselement. Het portfolio/de etalagemap in combinatie met het assessmentgesprek stellen de assessoren in staat om de competentieontwikkeling van studenten adequaat te beoordelen. Verbeterpunten aangaande de fase-assessments betreffen de studielast die gepaard gaat met de assessments en de beoordeling ervan. Fasebegeleiders geven bij het panel aan dat zij merken dat deze toetsvorm nog in de voorbereidende/invoerende fase zit. De ervaringen tot nu toe hebben hen laten zien dat de beoogde reductie van studie/toetslast nog niet gerealiseerd is. Er wordt nog gezocht naar een manier om die reductie zorgvuldig te kunnen realiseren. Het panel stimuleert de opleidingen hier werk van te maken.

Beoordeling

Een groot deel van de toetsen in beide opleidingsprogramma's worden beoordeeld langs de beoordelingsschaal: behaald/niet behaald. Enkele meer kennisgerichte toetsen en een aantal (schriftelijke) werken wordt met rapportcijfers beoordeeld. Het panel heeft bij de bestudering van uitwerkingen van verschillende toetsen gezien dat hier consequent invulling aan wordt gegeven. Voor kennistoetsen hanteren de opleidingen antwoordmodellen, die tevens jaarlijks gecheckt wordt door een toetsdeskundige die niet betrokken is bij het onderwijs in de beroepssituatie.

Naast deze meer reguliere toetsvormen en bijbehorende beoordelingen hebben het werkplekleren en de fase-assessments een bijzondere plek in de toetsprogramma's van de opleidingen. Een (beroepssituatie-)expertdocent voert de beoordeling van het werkplekleren uit. De docent laat zich hierbij informeren door de werkplekbegeleider en/of opdrachtgever van de student. Het fase-assessment wordt afgenomen door twee assessoren. In de propedeuse gaat dit om twee interne assessoren, de twee daarna volgende fase-assessment worden afgenomen door een interne en een externe assessor, afkomstig uit het werkveld.

Het panel heeft van vijftien afgestudeerden (verdeeld over beide bacheloropleiding) een groot deel van de door hen verkregen beoordelingen (beoordelingsformulieren) bestudeerd. Hierin ziet

het panel dat de opleidingen in de beoordelingsformulieren een duidelijke en navolgbare koppeling maken naar de (sub)leerdoelen van een betreffend (onderdeel van een) beroepssituatie. De beoordelingsformulieren laten een verdeling zien naar verschillende beoordelingscriteria/categorieën die het panel passend vindt. In de uitvoering van de beoordelingen ziet het panel dat docenten voldoende kritisch zijn (ondergrens bewaken) en ook dat goede prestaties van studenten als zodanig gewaardeerd worden. Naast deze positieve constatering, ziet het panel op onderdelen ook ruimte voor verbetering in de beoordelingen. De mate van feedback van de beoordelende docenten verschilt sterk. Waar in het ene beoordelingsformulier per criterium een motivering is gegeven voor het gegeven oordeel, kwam het panel ook een flink aantal beoordelingsformulieren tegen waarin deze motivering volledig ontbrak of zeer mager was. Het panel vindt dat in termen van leereffect voor studenten een gemiste kans. Dit raakt ook aan een ander punt dat door studenten werd ingebracht in de visitatiegesprekken: de transparantie in de beoordeling. Het panel heeft de indruk gekregen dat met de invloed die studenten hebben om in hun (leer)werkplekcontext in overleg met de begeleidende docent en de werkplekbegeleider/opdrachtgever zelf invulling te geven aan beroepsopdrachten/producten ook voor onduidelijkheid kunnen zorgen als studenten uitwerkingen hiervan met elkaar vergelijken. Daarbij merken studenten op dat zij verschillen ervaren in de mate van striktheid tussen beoordelende docenten/assessoren. Het panel raadt de opleidingen aan de transparantie van de beoordelingen te versterken en de mate van inter-beoordelaarsbetrouwbaarheid van de beoordelingen te vergroten. Tot slot vraagt het panel aandacht voor het administratieve proces rondom de beoordelingen. Ten eerste kwam het panel geregeld beoordelingsformulieren tegen die niet volledig waren ingevuld (handtekeningen van assessoren ontbraken bijvoorbeeld). Ten tweede vindt het panel dat de hoeveelheid beoordelingsformulieren en hoe de verschillende uitgevoerde beoordelingen zich dan ten opzichte van elkaar verhouden, verduidelijkt kan worden. Mogelijk ondersteunt dit laatste punt ook de transparantie van het beoordelingsproces/de beoordeling.

Borging toetskwaliteit

De opleidingen hebben een examencommissie die volgens wet- en regelgeving opereert. De examencommissie ziet toe op juiste toepassing van de opleidingseisen (o.a. bindend studieadvies, vrijstellingen, plagiaat en bezwaarprocedures). Jaarlijks doet de examencommissie verslag van haar bevindingen in een jaarverslag. Hierin worden ook de resultaten van de steekproefsgewijze controle op toetsen, correcties, afnameprocedures en resultaatbeheer opgenomen. Het visitatiegesprek met een vertegenwoordiging van de examencommissie heeft laten zien dat zij haar taak serieus invult en dat ziet het panel ook in jaarverslagen van de examencommissie terug. Desalniettemin ziet het panel ook mogelijkheden voor verscherping. Het panel zou graag zien dat de examencommissie actiever, scherper en met meer afstand toeziet op de kwaliteit van toetsing en de realisatie van de eindkwalificaties door studenten. Daarmee zou de examencommissie de meer reactieve positie ten aanzien van de borging van het niveau en de kwaliteit moeten verlaten. Het panel geeft de examencommissie mee om hiertoe het screenen van toetsen voorafgaand aan afname en het intensiveren van de steekproef op de realisatie van de eindkwalificaties nadrukkelijk te overwegen. Verder maakt het panel een opmerking aangaande de samenstelling van de examencommissie. Het panel schaaft zich achter de ambitie van de examencommissie om een extern lid toe te voegen. Dit voornemen uit het studiejaar 2013-2014 is tot op heden niet geëffectueerd. Het panel geeft aan dat toevoeging van een extern lid de onafhankelijke positie van de examencommissie zou versterken.

Conclusie

Het panel concludeert dat de opleidingen EKM-GS en Leraar CT over het systeem van toetsing voldoende solide is. Het toetsbeleid past op de visie op het onderwijs en heeft aandacht voor een zorgvuldige uitvoering van de toetsing en beoordeling. De uitwerking naar de toetsprogramma's voor beide opleidingen vindt het panel in orde. De toetsvormen passen bij het karakter van de betreffende onderwijsonderdelen en inhoudelijk komen van toetsen qua diepgang en oriëntatie overeen met de (sub)leerdoelen van het betreffende onderwijs. Het onderscheid tussen de toetsonderdelen binnen de beroepssituaties en de fase-assessments gericht op de beoordeling van de integrale competentieverwerving is helder. De studielast van de fase-assessments is een aandachtspunt binnen het toetsraamwerk. Wat betreft de beoordeling ziet het panel dat de beoordelingsformulieren een duidelijke en navolgbare koppeling maken naar de (sub)leerdoelen van een betreffend (onderdeel van een) beroepssituatie. Ten aanzien van de uitvoering van de beoordelingen ziet het panel dat docenten voldoende kritisch zijn (ondergrens bewaken) en dat goede prestaties van studenten ook als zodanig gewaardeerd worden. Naast deze positieve conclusies geeft het panel de opleidingen mee werk te maken van de motivering van de gegeven oordelen (feedback) en de transparantie in de beoordelingen. Tot slot concludeert het panel dat de examencommissie haar rol voldoende uitvoert, maar aanscherping is wel noodzakelijk. De examencommissie kan een actievare, scherpere en meer onafhankelijke positie innemen. Al met al, beoordeelt het panel deze standaard als **voldoende** (geldend voor beide opleidingen).

Standaard 11   Gerealiseerde eindkwalificaties

<i>De opleiding toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.</i>

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van het gerealiseerde niveau. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende** voor beide opleidingen.

Afstudeerproces EKM-GS & Leraar CT

Beide opleidingen werken vanuit de gedachte dat het totale bouwwerk aan beroepssituaties die studenten doorlopen de beoogde competenties (zie standaard 1) afdekken. De opleidingen werken beide toe naar de afstudeerfase van 90 EC, bestaande uit onder meer vijf beroepssituaties van 13 EC elk en een afstudeeropdracht (BS van eveneens 13 EC. In de afstudeeropdracht dienen studenten een praktijkgericht onderzoek op te zetten, waarbij zij dienen te komen tot een passende onderzoeksopzet, waarin er vanuit een eerste literatuurverkenning gekomen wordt tot één of meerdere te onderzoeken onderzoeksvragen, een gekozen methoden wordt beschreven en een realistische planning voor voorbereiding, uitvoering en beschrijving van de onderzoeksresultaten wordt opgesteld. Vervolgens voeren studenten het praktijkgerichte onderzoek uit en leggen daar verslag over af.

Deze afstudeeropdrachten zijn in combinatie met een selectie van beroepsproducten onderdeel geweest van de documentatie die het panel voor beide opleidingen heeft bestudeerd in het kader van de gerealiseerde eindkwalificaties. Het aantal bestudeerde dossiers is tot stand gekomen op

basis van de NVAO-richtlijn. In de selectie door het panel rekening is gehouden met de aan de bacheloropleidingen gelieerde associate degrees (EKM-GS: AD Onderwijsondersteuner EKM-GS + AD Bloemsierkunst; Leraar CT: AD Onderwijsondersteuner Leraar CT). In totaal bestudeerde het panel achttien afstudeerdossiers, evenredig verdeeld over de twee bacheloropleidingen. In de selectie van de EKM-GS-afstudeerdossiers waren tevens drie afstudeerdossiers van studenten die afgestudeerd zijn via de KOP-opleiding. De meeste afstudeerdossiers van de opleiding Leraar CT zijn nog gebaseerd op het curriculum van Fontys Hogeschool. Dit curriculum faseert uit, maar voor de bestudering van de gerealiseerde eindkwalificaties betekent dit dat het panel gekeken heeft naar een onderzoeksverslag, een leerverslag en een beroepsproduct.

Afstudeerdossiers EKM-GS

De bestudering van de EKM-GS afstudeerdossiers hebben het panel laten zien dat de afgestudeerden over de beoogde eindkwalificaties beschikken. In de dossiers komt helder naar voren dat de afgestudeerden zowel wat betreft het docentschap, de groene vakinhoud en ook onderzoeksmatig als beginnend beroepsbeoefenaar aan de slag kunnen. Een aantal dossiers springt er ten positieve uit, hierin ziet het panel dat deze studenten in reflectieve zin een stapje verder zijn. De afstudeerproducten van de studenten hebben het panel laten zien dat zij voldoende adequaat een probleem kunnen vertalen naar een praktijkgericht onderzoek. De onderwerpen zijn zonder twijfel relevant voor de beroepspraktijk. Het gaat bijvoorbeeld om een onderzoek naar motiverende werkvormen voor brugklasleerlingen en een onderzoek naar 'flipping the classroom'. Het panel zag dat de onderzoeken systematisch zijn opgezet en uitgevoerd. De leesbaarheid van de onderzoeksverslagen is op orde en het panel herkent in enkele werken een bijzonder duidelijk theoretisch kader, waarmee studenten ook qua diepgang aantonen over het bachelorniveau te beschikken. Richting de toekomst geeft het panel de opleiding mee om de verslaglegging compacter te houden. Dit geldt zowel voor de onderzoeksopdracht als voor verslagen voor andere beroepssituaties. Het zijn veelal lijvige verslagen, waarmee de hoofdlijn in het verslag enigszins naar de achtergrond raakt. Door studenten te bewegen compactere rapportages op te stellen, worden zij tevens geprikkeld om hun abstraherend vermogen sterker aan te spreken. Met de nu aanwezige beschrijvende passages in de rapportages wordt dit vermogen minder goed zichtbaar.

Afstudeerdossiers Leraar CT

De afstudeerdossiers van afgestudeerden van de opleiding Leraar CT laten eveneens zien dat de beoogde eindkwalificaties worden waargemaakt. Het totale pakket (afstudeeropdracht, leerverslag en beroepsproduct) laten zien dat studenten zich met relevante thema's bezighouden om het onderwijs waarin zij (op dat moment) functioneren te verbeteren. Het panel heeft beroepsproducten en onderzoekverslagen gezien over onder meer duurzaamheid, gezondheid, rekenproblematiek in het VMBO, gastheerschap en meerdere producten waarin studenten lessenspakketten ontwikkelden inclusief docenthandleidingen en richtlijnen voor het te gebruiken lesmateriaal. Zo'n lessenspakket ging bijvoorbeeld over het verzorgen van onderwijs aan keukenassistenten waarin het maken van bavarois centraal stond. Het panel vond dat alle dossiers een duidelijke oriëntatie op de beroepspraktijk uitademen, hetgeen ook tot uitdrukking komt in de relevantie van de onderwerpen die behandeld worden in de dossiers. Het panel was onder de indruk het theoretisch kader dat in enkele van de eindwerken was opgenomen. Daar tegenover staat ook dat er enkele werken waren waarin studenten zich verder hadden kunnen

verdiepen in het onderwerp in deze fase van het onderzoek. Hieromtrent geeft het panel de opleiding mee om strikter te zijn op het literatuurgebruik, de herkomst van informatie had hier en daar academischer gekund. De onderzoeksverslagen hebben het panel verder laten zien dat alle afgestudeerden voldoende systematisch toewerken naar uiteindelijk goed toepasbare aanbevelingen voor de beroepspraktijk, op basis van veelal duidelijk beantwoording van de onderzoeksvragen. In de leerverslagen heeft het panel voorts gezien dat studenten in staat zijn te reflecteren op hun (leer)proces dat zij hebben doorlopen, hun functioneren in de beroepspraktijk en specifiek op de verwerving van de opleidingscompetenties.

Functioneren in de beroepspraktijk (EKM-GS en Leraar CT)

Alumni van beide opleidingen geven in gesprek met het panel aan positief te zijn over de bagage die zij van hun opleiding hebben meegekregen en de toepasbaarheid daarvan in de beroepspraktijk. Alumni van de opleiding Leraar CT geven bijvoorbeeld aan dat zij gegroeid zijn als gesprekspartner, zowel in hun rol als docent richting leerlingen als ook breder in de organisatie waar zij werkzaam zijn. Daarbij zijn de alumni positief over de actualiteit van het onderwijsprogramma; de nieuwste ontwikkelingen in het onderwijs komen aan de orde. De opleiding heeft hen de handvatten gegeven om doelgericht tools in te zetten, zo geven zij bij het panel aan. Alumni van de opleiding EKM-GS komen tot gelijke kwalificaties als het gaat om de waarde van de opleiding in hun functioneren in de beroepspraktijk. Zij geven aan dat de opleiding hen heeft gebracht wat zij er vooraf van verwacht hadden en spreken specifiek hun waardering uit voor de sterke verbinding tussen theorie en praktijk van het onderwijsprogramma. Daarmee zien zij direct hoe de opleiding bij heeft gedragen aan hun functioneren in de praktijk.

Conclusie

Op basis van bestudering van afstudeerdossiers van beide opleidingen (en afgeleide leerroutes daarbinnen) concludeert het panel dat afgestudeerden (EKM-GS en Leraar CT) de beoogde eindkwalificaties in voldoende mate beheersen. In de bestudeerde onderzoeksverslagen, afstudeeropdrachten, producten uit beroepssituaties en leerverslagen, laten studenten zien over de capaciteiten te beschikken om als docent of kennismanager in de praktijk aan de slag te gaan. In de dossiers werken studenten systematisch aan relevante praktijkproblemen. De beroepsoriëntatie komt hierin sterk naar voren, evenals het vermogen om tot toepasbare aanbevelingen te komen. De reflectie van alumni op de opleidingen onderstreept de waarde van de opleidingen voor hun professionele loopbaan. Om toekomstig afgestudeerden nog beter op de beroepspraktijk voor te bereiden, geeft het panel de opleiding EKM-GS mee om een sterker beroep te doen op het abstraherend vermogen van studenten en de opleiding Leraar CT aandacht te besteden aan de kwaliteit van de bronnen die studenten gebruiken. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende** voor beide opleidingen.

Eindoordeel over de bacheloropleidingen

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel EKM-GS	Oordeel Leraar CT
<i>Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties</i>	Goed	Goed
<i>Standaard 2 Oriëntatie programma</i>	Goed	Goed
<i>Standaard 3 Inhoud programma</i>	Goed	Goed
<i>Standaard 4 Vormgeving programma</i>	Goed	Goed
<i>Standaard 5 Instroom</i>	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 6 Personeel</i>	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 7 Materiële voorzieningen</i>	Excellent	Excellent
<i>Standaard 8 Begeleiding</i>	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 9 Kwaliteitszorg</i>	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 10 Toetsing</i>	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 11 Gerealiseerde eindkwalificaties</i>	Voldoende	Voldoende

Weging en conclusie

Het panel heeft de bacheloropleidingen EKM-GS en Leraar CT leren kennen als ambitieuze opleidingen. Het panel heeft waardering voor de wijze waarop de onderwijsprogramma's met beroepssituaties zijn ingericht. Dit systeem stelt door haar flexibiliteit en variëteit de opleidingen in staat verschillende leerroutes aan te bieden en biedt de mogelijkheid aan studenten om zich te profileren, bijvoorbeeld door de keuze van studierichtingen. De opleidingen worden verzorgd in een bijzonder aantrekkelijke én goed bij het onderwijs passende leeromgeving. Voor de verdere ontwikkeling van de opleidingen ziet het panel kansen om onder meer de rol van de examencommissie, de professionaliseringsagenda en de begeleiding van het werkplekleren te versterken.

Gewogen naar de beslisregels van de NVAO beoordeelt het panel, op basis van haar oordelen op de elf standaarden voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling, de bestaande hbo-bacheloropleidingen Educatie en Kennismanagement in de Groene Sector en de Opleiding tot leraar van de tweede graad in Consumptieve Technieken I en II als **voldoende**.

Aanbevelingen bacheloropleidingen

Het panel geeft de opleidingen de volgende aanbevelingen mee:

Standaard 1

- De SBL-competenties waarop de bachelorprogramma's gestoeld zijn, ondergaan een update. Het panel beveelt de opleidingen aan te anticiperen op deze ontwikkeling, zodat de programma's ook in de toekomst aansluiten op de landelijke eisen.

Standaard 6

- Het panel raadt de opleidingen aan de professionaliseringsagenda sterker te verbinden met de strategische ontwikkelambities van de instelling en de opleidingen. Daarbij ondersteunt het panel het voornemen van het opleidingsmanagement voor een meer onderwijs- en vakinhoudelijke oriëntatie in de professionaliseringsactiviteiten.

Standaard 8

- Ten behoeve van de bevordering van de kwaliteit van het werkplekleren, geeft het panel de opleidingen mee de opleidingsverantwoordelijkheid voor deze buitenschoolse component te versterken door – zeker bij de start van de opleiding – de begeleidingscomponent te intensiveren.

Standaard 9

- Het panel raadt de opleidingen aan het integrale karakter van het kwaliteitszorgsysteem door te trekken in de uitvoering en daarmee ook tot een integraler en meer gezamenlijk gedragen beeld te komen van de prioritering van verbeteractiviteiten. Daarbij zou het panel graag zien dat de opleidingen actiever handelen naar de eigen streefwaarden uit het kwaliteitsbeleid.

Standaard 10

- De examencommissie kan actiever, scherper en met meer afstand toezien op de kwaliteit van toetsing en de realisatie van de eindkwalificaties door studenten.
- Het panel raadt de opleidingen aan de transparantie van de beoordelingen te versterken en de mate van interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de beoordelingen te vergroten. Daarbij geeft het panel de opleidingen in overweging mee om het beoordelingssysteem te vereenvoudigen, waarmee ook een reductie van het aantal beoordelingsformulieren gerealiseerd kan worden.

Standaard 11

- Om toekomstig afgestudeerden nog beter op de beroepspraktijk voor te bereiden, geeft het panel de opleiding EKM-GS mee om een sterker beroep te doen op het abstraherend vermogen van studenten en de opleiding Leraar CT om aandacht te besteden aan de kwaliteit van de bronnen die studenten gebruiken.

DEEL B

AERES Hogeschool Wageningen Associate Degrees

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van het AD-programma zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op dit gebied van de beoogde eindkwalificaties. De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Beroepsprofiel en beoogde eindkwalificaties

De AD's Onderwijsondersteuner EKM-GS én CT baseren de eindkwalificaties op de Calibris en VBW beroepsprofielen. Hierin worden vier kerntaken onderscheiden die leidend zijn voor het onderwijs in de AD-programma's, te weten:

1. Werken met de lerende leerling;
2. Samenwerking binnen onderwijsinstellingen en taken rondom het primaire proces, waaronder zelfstandig klassenmanagement en organiseren werkzaamheden;
3. Uitvoeren organisatie- en professie gebonden taken;
4. Professioneel werken

Met deze kerntaken, richten de AD's Onderwijsondersteuner zich op dezelfde acht generieke competenties als de bacheloropleidingen (zie bijlage 1), alleen ontwikkelen studenten binnen de tweejarige Ad-programma's de competenties tot het NLQ: niveau 5 ontwikkeld. Voor de bachelorstudenten geldt niveau 6 als onderdeel van de beoogde eindkwalificaties. Het panel constateert dat de AD-opleidingen hiermee een adequate competentieset hanteren, die zichtbaar is afgeleid van relevante (beroeps)profielen. De vakinhoudelijke competentie zorgen voor een juiste oriëntatie op het betreffende vakgebied: groene sector óf consumptieve techniek. Anders dan voor het bacheloronderwijs ontbreekt het bij de AD-opleidingen aan een helder overzicht van de beoogde eindkwalificaties. Het panel heeft deze gedestilleerd uit de studiehandleidingen en beschrijvingen van beroepssituaties die gericht zijn op de gelieerde bacheloropleidingen (Educatie en Kennismanager Groene Sector + Leraar consumptieve Technieken I en II). Het panel vraagt nadrukkelijk de aandacht om de doelstellingen van de AD-programma's een zelfstandigere plek te geven. Daarmee versterkt zij eveneens de verantwoording van de AD-competenties voor wat betreft inhoud, oriëntatie en niveau.

De AD Bloemsierkunst leidt studenten eveneens op langs de acht competenties die gestoeld zijn op de SBL-competenties. Anders dan de AD's Onderwijsondersteuner, is deze opleiding minder gericht op kennisoverdracht in een onderwijssetting en meer op de vakrichting Bloemsierkunst. In het beroepsbeeld dat de opleiding schetst is dit ook zichtbaar en worden bijvoorbeeld als toekomstige beroepen genoemd: freelance binder, arrangeur (evenementenbloemist, businessbloemist), zzp'er met een bloemenzaak, stylist óf productontwikkelaar. Passend bij dit beroepsperspectief, ziet het panel in de doelstellingen van het onderwijs een accent terug op de vakinhoudelijke component, communicatieve vaardigheden en op ondernemerschap. In de

gedragsindicatoren die onderdeel uitmaken van de studiewijzer voor de AD Bloemsierkunst heeft het panel gezien dat het niveau volstaat voor een AD-opleiding.

Conclusie

Het panel constateert dat de beoogde eindkwalificaties van de drie AD-opleidingen voldoen voor wat betreft, niveau, oriëntatie en inhoud. De AD's tot Onderwijsondersteuner EKM-GS en Bloemsierkunst maken daarbij gebruik van de competentieset van de bacheloropleiding EKM-GS, de AD-opleiding Onderwijsondersteuner CT de set van de bacheloropleiding Leraar CT. Het niveau van de eindkwalificaties blijkt onder meer uit de gedragsindicatoren die bij de beroepssituaties zijn gegeven en voor de AD bloemsierkunst tevens in een aparte studiewijzer zijn opgenomen. De doelstellingen van de drie AD-programma's zitten verpakt in het bacheloronderwijs of blijken uit leerdoelen en gedragsindicatoren van de programmaonderdelen. Het panel vraagt nadrukkelijk de aandacht om de doelstellingen van de AD-programma's een zelfstandigere plek te geven. Daarmee versterkt zij eveneens de verantwoording van de AD-competenties voor wat betreft inhoud, oriëntatie en niveau. Het panel beoordeelt deze standaard als **voldoende** voor alle drie AD-opleidingen.

Programma

Standaard 2 Oriëntatie van het programma

De oriëntatie van het AD-programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van de beroepspraktijk.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van de oriëntatie van het programma. De AD-opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **goed**.

Inhoud AD-Onderwijsondersteuner EKM-GS en CT

Het onderwijs bestaat uit zogenaamde beroepssituaties, waarin de opleidingen een combinatie van theorie en praktijk aanbieden. Net als de bacheloropleidingen bestaat het onderwijsprogramma uit een (specifieke) stapeling van deze beroepssituaties. De AD-opleidingen tot Onderwijsondersteuner (EKM-GS en CT) bestaan uit zeven beroepssituaties, waaronder: 'Leersituaties met praktische Instructie', 'Leersituaties met activerende didactiek', 'Situaties rond vakinhoudelijke deskundigheidsontwikkeling'. In deze laatste beroepssituatie is expliciet zichtbaar hoe ook de specifieke groene óf consumptieve vakinhoud een plek heeft in het programma. Maar ook in de andere beroepssituaties bevatten vakspecifieke inhouden, zo stelt het panel vast op basis van bestudering van de BS-beschrijvingen.

Voor de inhoud hebben de AD-Onderwijsondersteuners gebruik gemaakt van de landelijke richtlijnen die opgesteld zijn door het Landelijk Platform Beroepen in het Onderwijs (LPBO) in het document 'Beroep: Onderwijsondersteuner'. Tevens wordt de inhoud van deze twee AD's afgestemd met het werkveld: voor de AD Onderwijsondersteuner EKM-GS wordt hiertoe met AOC's overlegd, voor de AD Onderwijsondersteuner CT vindt overleg plaats met het kenniscentrum Calibris. Het panel heeft de inhoud van de beroepssituaties bestudeerd en vindt deze passend bij het profiel van de AD-opleidingen tot onderwijsondersteuner.

Inhoud AD-Bloemsierkunst

Het programma van de AD bloemsierkunst wordt eveneens gevormd door beroepssituaties. Het programma kent net als de AD-opleiding tot Onderwijsondersteuner de beroepssituaties 'Leersituaties met praktische instructie' en 'situaties rond vakinhoudelijke deskundigheidsontwikkeling', maar bevat passend bij de eindkwalificaties ook beroepssituaties gericht op ontwerp- & vormgeving, marketing en management. De opleiding wordt afgesloten met de beroepssituatie 'Afstuderen Bloemsierkunst' waar studenten onderzoek doen naar het gebruik van organische materialen en deze dienen te benutten in een innovatief bloemwerk. De inhoud van het AD-programma Bloemsierkunst is afgestemd met de VBW, de brancheorganisatie voor bloemisten. Het panel heeft de inhoud van de beroepssituaties bestudeerd en vindt deze passend bij het profiel van de AD-opleiding Bloemsierkunst.

Werkplekieren

Net als in de verwante bacheloropleidingen, bestaan de beroepssituaties uit een theorie en een praktijkcomponent. Het praktijkdeel betreft het werkplekieren dat daarmee een essentiële component van het onderwijs vormt. De opleidingen hebben daarmee een sterk beroepsgericht karakter. Ondersteund door het flankerend onderwijs, werken studenten tijdens het werkplekieren aan het verzamelen van bewijzen voor hun ontwikkeling, gekoppeld aan de doelen van de beroepssituatie. Dit wordt enerzijds gestuurd door (werkplek)opdrachten vanuit de opleiding en anderzijds door authentieke beroepsopdrachten die de werkplekaanbieder en de student samen inrichten.

Conclusie

Het panel concludeert dat het onderwijs van de AD-opleidingen eenzelfde opzet kennen als de verwante bacheloropleidingen. Daarmee zijn de drie onderwijsprogramma's – net als de bacheloropleidingen - duidelijk gericht op de ontwikkeling van kennis en kunde passend bij het profiel van de opleidingen. De AD-opleidingen hanteren relevante raamwerken en overlegstructuren om de inhoud van de opleidingen continu aan te laten sluiten op de ontwikkelingen in het (eigen) beroepenveld. De beroepsgerichtheid komt ook tot uiting in de structurele inbedding van het werkplekieren. De (werkplek)opdrachten en authentieke beroepsopdrachten die studenten tijdens het werkplekieren dienen te vervaardigen, onderstrepen het beroepsgerichte karakter van de opleidingen. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed** voor de drie AD-opleidingen.

Standaard 3   Inhoud van het programma

<i>De inhoud van het AD-programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.</i>
--

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van de inhoud van het programma. De opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Onderwijskaarten

Voor alle beroepssituaties (evenals voor de basiseenheden) hanteren de opleidingen onderwijskaarten. Deze onderwijskaarten bieden via een matrix goed inzicht in welke beroepsrol en welke competenties het onderwijs in die periode een bijdrage levert. Dit loopt langs dezelfde lijnen die voor de bacheloropleidingen EKM-GS en Leraar CT gelden. Het panel vindt dat de AD-opleidingen hiermee over het algemeen adequaat zorgen voor een onderwijsprogramma dat studenten in staat stelt de beoogde eindkwalificaties te behalen. Deze indruk ziet het panel bevestigd in de bestudering van de inhoud van de beroepssituaties. Verder ziet het panel dat de studenten van de AD-opleidingen de minder 'gevoerde' beroepssituaties (bijvoorbeeld uit de P-fase van de bachelor) doorlopen, waarmee het onderwijs ook toegespitst is op het AD-niveau.

Wel valt op dat de beschrijvingen van de beroepssituaties, maar ook in de studiehandleidingen weinig informatie te vinden is, specifiek gericht op de AD-studenten. Zo vindt het panel geen gedragsindicatoren in de documentatie die specifiek gericht zijn op het AD-niveau; de opleidingen leunen hier sterk op de beschrijvingen die voor de bachelors gelden. Aangezien daar een onderscheid wordt gemaakt naar de fasen propedeuse (60 EC), hoofdfase (90 EC) en afstudeerfase (90 EC), ontbreekt het een specifiek niveau-kader voor de AD-studenten. Voor de AD Bloemsierkunst is dit minder van toepassing, aangezien deze opleiding met een eigen studiewijzer wel de opbouw naar het AD-niveau benoemt. Maar ook hier ziet het panel veelal de gedragsindicatoren die voor de (bachelor)hoofdfase zijn benoemd, terug als eindniveau voor de AD. En dat terwijl de bachelorstudenten daarvoor 150 EC onderwijs doorlopen, waar voor de AD-programma's een totale studielast van 120 EC geldt. Het panel vindt dat alle drie AD-opleidingen de opbouw naar het AD-niveau en de vertaling daarvan naar het onderwijs explicieter kunnen maken. Een completere beschrijving van het onderwijs per AD is daarbij wenselijk, ook om richting studenten duidelijker over het AD-onderwijs te kunnen communiceren.

Conclusie

Het onderwijs van de AD-opleidingen stelt studenten in staat om de beoogde eindkwalificaties te behalen. De onderwijskaarten alsmede de bestudering van de inhoud van de beroepssituaties hebben het panel hiervan overtuigd. Wel raadt het panel de AD-opleidingen nadrukkelijk aan om de verantwoording van het AD-onderwijs te versterken. Er wordt veel gebruik gemaakt van beschrijvingen en indicatoren die voor het bacheloronderwijs (bijvoorbeeld voor afronding van de hoofdfase) zijn opgesteld, die naar oordeel van het panel niet één op één bruikbaar zijn voor de verantwoording van het AD-onderwijs. Het panel vindt een zelfstandigere beschrijving van het onderwijs per AD daarbij zeer wenselijk. Deze stappen zou leiden tot een explicietere, verhelderde en completere verantwoording van de opbouw van de AD-opleidingen. Aangezien het panel in de beroepssituaties (en bijbehorende onderwijskaarten) en op basis van de gesprekken voldoende heeft kunnen vaststellen dat het onderwijs toeleidt naar de beoogde eindkwalificaties, komt het hier tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 4   Vormgeving van het programma

De vormgeving van het AD-programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van de vormgeving van het programma. De opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **goed**.

Visie en inrichting AD-onderwijs

De drie AD-opleidingen hanteren voor de vormgeving van het onderwijs dezelfde principes en uitgangspunten als de bacheloropleidingen. De bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel over het bacheloronderwijs, zijn even zeer van toepassing op de drie AD-opleidingen. Het gaat daarbij onder meer om de visie van Aeres hogeschool, en de inrichting van het

onderwijs met beroepssituaties en leerlijnen. Anders dan in de bacheloropleidingen kennen de AD-programma's niet de fase-indeling, zoals deze voor de vierjarige trajecten geldt. In plaats daarvan is het onderwijs gericht op een afsluitend AD-assessment. Een specifieke AD-coördinator bewaakt de opbouw daar naartoe.

Conclusie

In lijn met de conclusies over de bacheloropleidingen, concludeert het panel dat de inrichting van het onderwijs aanzet tot studenten. Het maatwerk dat de opleidingen kunnen bieden middels de structuur van beroepssituaties en de sterke verbinding in de programma's tussen theorie en praktijk dragen hieraan bij. Bovendien hanteren de opleidingen een gedegen variatie aan werkvormen. De sterke beroepsgerichte inrichting van het onderwijs past goed bij de eindkwalificaties van de opleidingen. Het panel komt op basis hiervan tot het oordeel **goed** voor de drie AD-opleidingen.

Standaard 5 Instroom

Het AD-programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van instromende studenten. Het panel waardeert deze standaard met het oordeel **voldoende** voor alle drie AD-opleidingen.

Instroomeisen en aansluiting

Het studentenstatuut en de OER (2016-2017) zijn drager van de toelatingseisen tot de AD-opleidingen. Deze zijn in overeenstemming met de instroomvereisten voor de bacheloropleidingen. Het panel vindt dit passend. Het panel heeft in het informatiedossier gezien dat de AD-opleidingen in de afgelopen periode de eisen voor de instroom aan de deeltijd hebben verscherpt. Net als voor de bacheloropleidingen moeten deeltijd AD-instromers ook voldoen aan de eis van drie jaar relevante werkervaring. Daarbij hebben de AD-opleidingen tevens gewerkt aan het verbeteren van de aansluiting door ook voor instromende AD'ers de zomercursus open te stellen. Het panel constateert dat de AD-opleidingen wel iets doen aan aansluitingsactiviteiten, maar ziet ruimte om hier meer aan te doen.

In het informatiedossier wordt specifiek de instroom in de AD Bloemsierkunst aangehaald. Ten aanzien van een deel van de voltijdinstroom ziet de opleiding dat de aansluiting niet optimaal verloopt. Enerzijds ziet de opleiding dat instromers vanuit de havo relatief minder praktische vaardigheden bezitten dan de instroom vanuit het mbo, en anderzijds hebben de instromers vanuit het mbo meer moeite om het beoogde niveau 5 (NLQF) te behalen. De opleiding constateert dat in deze groepen hierop weleens spanning ontstaat. Na een gesprek tussen de opleiding en studenten zijn een aantal verbeteracties ondernomen om hieraan tegemoet te komen. Zo is er bij instroom duidelijker gemaakt wat de opleiding onder het hbo-niveau verstaat en is een introductieweek structureel onderdeel geworden van het programma.

Doorstroom en instroom

Het panel heeft voorts kennisgenomen van de doorstroommogelijkheden voor AD-studenten naar de verwante bacheloropleidingen. Studenten kunnen na afronding van de AD een schakeltraject doorlopen (13 EC) om vervolgens door te stromen naar de bachelor. De afgelopen periode hebben de opleidingen extra aandacht besteed aan deze doorstroommogelijkheid, onder meer door het verduidelijken van dit traject richting studenten, maar dit heeft vooralsnog niet geleid tot een toename van de doorstroom. Gemiddeld is de doorstroom voor de drie opleidingen als volgt: 4% van de AD Bloemsierkunst en 26% van de AD Onderwijsondersteuner EKM-GS stroomt door naar de bachelor EKM-GS; 57% van de AD Onderwijsondersteuner CT stroomt door naar de bachelor Leraar CT.

Daarnaast wensen de AD-opleidingen meer instroom te genereren dan nu het geval is. Vanaf 2015 is dit actiever opgepakt. Maar de opleidingen constateren dat de instroom, zeker voor de AD's onderwijsondersteuner, achter blijft bij het landelijk beeld. Gerichtere werving voor de AD-programma's, groeiende landelijke bekendheid van AD's in het algemeen en een duidelijk civiel effect, verwoord in de cao, kunnen vinden de opleidingen daarbij wenselijk. Het panel geeft de AD-opleidingen eveneens mee om zelf het profiel van de Ad's hiertoe te versterken. Met de huidige integratie van –zeker de AD's Onderwijsondersteuner – in het bacheloronderwijs, is het zelfstandige profiel van de Ad's minder goed zichtbaar.

Conclusie

Het panel concludeert dat de AD-opleidingen de wettelijk instroomeisen hanteren. In de afgelopen periode zijn de instroomeisen voor de deeltijd AD-programma's aangescherpt met een driejarige werkervaringseis. Verder concludeert het panel dat de opleiding aandacht hebben voor de aansluiting van het onderwijs op de kwalificaties van de instroompopulatie. Wel vindt het panel dat de AD-opleidingen meer aansluitingsactiviteiten kunnen organiseren. Het panel concludeert verder dat studenten die de AD hebben afgerond, met een (kort) schakeltraject, de mogelijkheid hebben om door te stromen naar de bachelor. Verder gaven de AD-opleidingen in het informatiedossier aan de kwantiteit van de instroom 'beperkt' te vinden. Het panel geeft de AD opleidingen (met name: AD's onderwijsondersteuner) om de zichtbaarheid van het zelfstandige profiel van deze opleidingen te vergroten. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende** voor de drie AD-opleidingen.

Personeel

Standaard 6   Kwaliteit van het personeel

Het personeel is gekwalificeerd en de omvang is toereikend voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het AD-programma.

Conclusie Kwaliteit van het Personeel

Het panel neemt haar bevindingen, overwegingen en conclusies ten aanzien van de verwante bacheloropleidingen van Aeres Hogeschool over voor de AD-opleidingen. De AD-programma's worden door dezelfde docententeams verzorgd en onder dezelfde condities, bijvoorbeeld als het gaat om de professionaliseringsagenda. In de Kritische Reflectie schrijven de AD-opleidingen dan ook dat *"het personeelsbeleid, inclusief het professionaliseringsbeleid (...), is geheel gelijk voor docenten in de AD-opleidingen aan de docenten werkzaam in de bacheloropleidingen EKM-GS en Leraar CT. Het overgrote deel van de docenten werkt in meerdere opleidingen"*. In navolging van het oordeel voor de bacheloropleidingen, beoordeelt het panel deze standaard als **voldoende**, geldend voor de drie AD-opleidingen.

Voorzoningen

Standaard 7 Materiële voorzieningen

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Conclusie Materiële voorzieningen

Het panel neemt haar bevindingen, overwegingen en conclusies ten aanzien van de verwante bacheloropleidingen van Aeres Hogeschool over voor de AD-opleidingen. De materiële voorzieningen voor de AD-studenten zijn gelijk aan die voor deze bachelorstudenten. Dientengevolge beoordeelt het panel deze standaard als **excellent**, geldend voor de drie AD-opleidingen.

Standaard 8 Studiebegeleiding

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van studiebegeleiding. De AD-opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Studiebegeleiding en informatievoorziening

De AD-opleidingen schrijven in hun kritische reflectie dat de algemene studiebegeleiding en informatievoorziening zoals deze voor de bacheloropleidingen gelden, ook voor de AD-opleidingen van toepassing zijn. Het panel heeft inderdaad kunnen vaststellen dat de AD-studenten gebruik maken van dezelfde informatiesystemen, zoals Alluris, Blackboard en Xedule. Voor wat betreft de studiebegeleiding heeft het panel eveneens gezien en gehoord dat dezelfde vormen van studiebegeleiding worden geboden. Wel constateert het panel dat de AD-opleidingen terecht aanpassingen in de structuur van de begeleiding hebben aangebracht. Zo kennen de AD-opleidingen niet dezelfde fase-structuur als de bacheloropleidingen. In plaats van de fasebegeleiding, hebben de AD-opleidingen een AD-coördinator. Net als de fasebegeleiders in de bacheloropleidingen, houdt de AD-coördinator zicht op de competentieontwikkeling van de AD-studenten en begeleidt hen bij het inrichten van het portfolio. In dit geval niet als voorwerk voor een fase-assessment, maar voor het zogenaamde AD-assessment.

Net als bij de bacheloropleidingen constateert het panel op basis van het informatiedossier en gesprekken met AD-studenten dat de begeleiding van het werkplekleren een verbeterpunt is. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende** voor alle drie AD-opleidingen.

Kwaliteitszorg

Standaard 9   Evaluaties

De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van kwaliteitszorg. Het panel beoordeelt deze standaard voor de drie AD-opleidingen als **voldoende**.

Kwaliteitszorg

De drie AD-opleidingen maken gebruik van het kwaliteitszorgsysteem zoals dat ook voor de twee verwante bacheloropleidingen geldt. Zowel de doelstellingen van het kwaliteitsmanagement als het kwaliteitsinstrumentarium en bijbehorende streefdoelen gelden tevens voor de drie AD-opleidingen, zo constateert het panel. Het panel waardeert dan ook hier dat de opleidingen alle relevante belanghebbenden bij de interne kwaliteitszorg weten te betrekken. Tevens is het panel positief over de streefdoelen die de opleiding nastreeft. De uitkomsten van evaluaties leiden tot verbeteractiviteiten, zo heeft het panel gezien en gehoord in gesprekken met de studenten en docenten van de AD-opleidingen.

Net als de beoordeling van het panel van deze standaard bij de bacheloropleidingen zou het panel graag zien dat de integrale kwaliteitsbenadering verder wordt vormgegeven, dat er een duidelijke gezamenlijk beeld ontstaat van de prioriteiten in de verbeteragenda. Ook hier viel het panel op dat de opleidingen tevreden lijken met de resultaten uit de NSE-enquête, terwijl de resultaten niet voldoen aan het Aeres-streefdoel voor de NSE-score.

Conclusie

Het panel constateert dat de AD-opleidingen het onderwijs periodiek en aan de hand van toetsbare streefdoelen evalueert. Alle relevante belanghebbenden zijn in het palet aan kwaliteitsinstrumenten vertegenwoordigd. De uitkomst van evaluaties leiden tot verbeteractiviteiten, waarmee de plan-do-check-act cyclus adequaat wordt gesloten. Net als bij de bacheloropleidingen wil het panel de opleidingen meegeven om eigen streefdoelen, zoals voor de NSE, actief te hanteren en uit te dragen. Daarbij vindt het panel het raadzaam de lijn van integrale kwaliteitsbenadering door te trekken in de uitvoering van het interne kwaliteitszorgsysteem. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende** voor de drie AD-opleidingen.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 10 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van toetsing. Het panel beoordeelt deze standaard voor alle drie AD-opleidingen als **voldoende**.

Toetsing en beoordeling

Aangezien de onderwijsprogramma's van de AD-opleidingen uit dezelfde bouwstenen (beroepssituaties) bestaan als de bacheloropleidingen, bevat het programma ook dezelfde toets-elementen. Omdat de AD-programma's korter zijn en toewerken naar niveau 5 (NLQF) waar de bachelors toewerken naar niveau 6, volgen de AD-studenten de beroepssituaties van een minder gevorderd niveau. De bachelorstudenten volgen deze beroepssituaties voornamelijk aan het begin van hun opleiding.

Het panel heeft het toetsprogramma (incl. uitwerkingen) van de AD-programma's bestudeerd en constateert dat dit adequaat is vormgegeven. Voor alle drie AD-opleidingen geldt dat er een variatie aan toetsvormen (kennistoetsen, lesbeoordelingen, presentaties, rapportages) wordt toegepast aansluitend op de doelen van de betreffende beroepssituatie. Bovendien sluiten de toetsen duidelijk aan op de leerdoelen. Er wordt herkenbaar opgebouwd naar het AD-niveau. In de afsluitende fase van de AD-opleidingen wordt het specifiekere karakter en profiel van de AD-opleidingen zichtbaar in het afsluitende AD-assessment. In dit assessment moeten de studenten van de AD-opleidingen laten zien over de beoogde eindkwalificaties te beschikken. Zij worden hiertoe ondersteund door de AD-coördinator die de inrichting van het portfolio (etalagemap) en de weg naar het afsluitend assessment begeleid. Het afsluitend assessment bestaat daarnaast uit een presentatie van de student over één of twee bewijzen die zoveel mogelijk het niveau van een aantal competenties illustreren én een inhoudelijk interview met twee assessoren.

Wat betreft de beoordelingen komt het panel tot vergelijkbare constatering en conclusies als bij de bacheloropleidingen. De beoordelingsformulieren zijn over het algemeen duidelijk en navolgbaar gekoppeld aan de (sub)leerdoelen van een betreffend (onderdeel van een) beroepssituatie. In de uitvoering van de beoordelingen ziet het panel dat docenten voldoende kritisch zijn (ondergrens bewaken) en ook dat goede prestaties van studenten als zodanig gewaardeerd worden. De aandachtspunten die het panel aangaande beoordeling bij de bacheloropleidingen noemden, gelden ook voor de AD's. Dit betreft de mate van feedback in de beoordelingsformulieren, de transparantie en interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de beoordelingen. Specifiek voor de AD-programma's vindt het panel het raadzaam om de beoordelingscriteria voor het AD-assessment (interview) concreter toe te spitsen op het (beroeps)profiel van de betreffende AD.

Borging toetskwaliteit

De bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel over de rol en taakuitvoering van de examencommissie zijn naar oordeel van het panel eveneens van toepassing voor de AD-programma's. Het visitatiegesprek met een vertegenwoordiging van de examencommissie heeft laten zien dat zij haar taak serieus invult en dat ziet het panel ook in de jaarverslagen van de examencommissie terug. Maar het panel ziet ook mogelijkheden om actiever, scherper en met meer afstand toe te zien op de kwaliteit van toetsing en de realisatie van de eindkwalificaties door studenten. Het panel constateert specifiek voor de AD-opleidingen nog een aanvullend aandachtspunt voor de examencommissie. De AD-opleidingen hebben te maken met studenten die – om verschillende redenen – vanuit de bachelor naar een AD-programma worden begeleid. De verantwoording van het toekennen van een AD-diploma in dergelijke situaties kan versterkt worden en het panel verwacht dat bijzondere situaties transparant in jaarverslagen van de examencommissie worden neergelegd.

Conclusie

Overeenkomstig haar conclusies ten aanzien van de verwante bacheloropleidingen, concludeert het panel dat de drie Ad-opleidingen over een voldoende solide systeem van toetsing beschikken. Het toetsbeleid past bij de visie op het onderwijs en er is aandacht voor een zorgvuldige uitvoering van toetsing en beoordeling. De toetsvormen passen bij het karakter van de betreffende onderwijsonderdelen en inhoudelijk komen de toetsen qua diepgang en oriëntatie overeen met de (sub)leerdoelen van het betreffende onderwijs. De beoordelingen zijn voldoende zorgvuldig, waarbij de ondergrens adequaat bewaakt wordt en goede prestaties van studenten worden ook als zodanig gewaardeerd. Naast deze positieve constatering geeft het panel de opleidingen ook een aantal aandachtspunten mee, onder meer ten aanzien van de mate van feedback en de transparantie van de beoordelingen. Voorts concludeert het panel dat de examencommissie haar rol voldoende uitvoert, maar aanscherping is wel noodzakelijk. De examencommissie kan een actievere, scherpere en meer onafhankelijke positie innemen. Specifiek verdient de verantwoording van de toekenning van AD-diploma's in bijzondere situaties (zoals bij overgang van bachelor naar AD) aandacht. Al met al, beoordeelt het panel deze standaard als **voldoende** voor alle drie AD-opleidingen.

Standaard 11   Gerealiseerde eindkwalificaties

<i>De opleiding toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.</i>

Dit hoofdstuk beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel op het gebied van het gerealiseerde niveau. De drie Ad-opleidingen ontvangen voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

Afstudeerproces AD-programma's

Evenals de bacheloropleidingen sluiten de studenten van de AD-programma's het studietraject af door met een portfolio/etalagemap aan te tonen over de beoogde eindkwalificaties te beschikken. De opleidingen werken hiermee vanuit dezelfde gedachte: het totale bouwwerk aan

beroepssituaties dekken de beoogde competenties af. In een zogenaamd AD-assessment dienen studenten dit aan te tonen. Dit assessment wordt afgenomen door twee assessoren.

Producten van afgestudeerden

Het panel heeft de (leer)portfolio's van in totaal negen AD-afgestudeerden (drie per AD) bestudeerd, inclusief de beoordelingen van het AD-assessment en beoordelingsformulieren van een aantal onderliggende beroepssituaties. De dossiers van de AD-opleidingen tot onderwijsondersteuner (EKM-GS en CT) hebben het panel laten zien dat deze afgestudeerden de praktijk in die rol adequaat tegemoet kunnen treden. Het panel zag bijvoorbeeld dat een afgestudeerde van de AD Onderwijsondersteuner Consumptieve Techniek een lessenreeks ontwierp op het gebied van patisserie met aandacht voor onder meer de grondstoffen en het verwerkingsproces. Van de AD-opleiding Onderwijsondersteuner EKM-GS zag het panel onder meer een uitwerking van de beroepssituaties 'begeleidingssituaties van leerlingen' waarin adequaat rekening werd gehouden met de omgang met de verschillende karakter- en leereigenschappen van de leerlingen. De vakinhoudelijke en onderwijsgerelateerde bekwaamheden van de afgestudeerden werden hiermee goed geïllustreerd. Daarnaast zag het panel ook dat studenten op passend AD-niveau bekend zijn met praktijkgerichte onderzoeken. Zo zag het panel dat studenten onderzoek deden naar het effect van wifi-straling op de lengtegroei van tuinkers (Onderwijsondersteuner EKM-GS) en zag het panel een onderzoek gericht op het verbeteren van het leereffect van de beroepspraktijkvorming (BPV) in het curriculum van de BOL Koksopleiding (niveau 2). Wel is het panel van oordeel dat met de vervlechting met het verwante bacheloronderwijs, het zelfstandige profiel (waaronder het AD-niveau) van de onderwijsondersteuner minder expliciet wordt. Dat zou nog versterkt kunnen worden.

Het profiel van de AD Bloem heeft een creatievere component en het panel heeft dat bevestigd gezien in een aantal composities van studenten en afgestudeerden. Studenten vervaardigen deze werken binnen een specifieke (afstudeer)beroepssituatie voor de AD Bloem. Naast het creatieve aspect gaat het hier ook om de onderbouwing en verantwoording van het ontwerp. Eén van de afgestudeerden gaf in het gesprek met het panel aan dat het niet alleen gaat om het ontwerp uiterlijk aantrekkelijk is, het moet daarnaast ook verantwoording van de keuzes die je voor het ontwerp hebt gemaakt. Het panel ziet dit voldoende terug in de eindwerken van afgestudeerden. Wel vindt het panel dat in deze eindwerken meer aandacht mag zijn voor het verantwoorden van de relevantie van een werk.

De gesprekken met afgestudeerde AD-studenten laat zien dat de opleidingen hen voldoende hebben toegerust hebben om in de praktijk adequaat op niveau te functioneren.

Conclusie

De (leer)portfolio's van de AD-afgestudeerden van de drie AD-opleidingen hebben het panel laten zien dat de afgestudeerden zich voldoende de beoogde eindkwalificaties hebben eigen gemaakt. In de bestudeerde beroepsproducten is zichtbaar geworden dat zij zowel vakinhoudelijk als onderwijsmatig (voor de AD's Onderwijsondersteuner) capabel zijn. De beroepsoriëntatie komt in de dossiers sterk naar voren. Wel mag er meer aandacht zijn in de dossiers voor het zelfstandige profiel als onderwijsondersteuner en kan in de dossiers van de AD Bloemsierkunst meer aandacht zijn voor de verantwoording van de relevantie van het eindwerk. Het panel komt voor deze standaard voor de drie AD-opleidingen tot het oordeel **voldoende**.

Eindoordeel over de AD-opleidingen

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel AD Onderwijsondersteuner EKM-GS	Oordeel AD EKM-GS Bloemsierkunst	Oordeel AD Onderwijsondersteuner Leraar CT
<i>Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 2 Oriëntatie programma</i>	Goed	Goed	Goed
<i>Standaard 3 Inhoud programma</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 4 Vormgeving programma</i>	Goed	Goed	Goed
<i>Standaard 5 Instroom</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 6 Personeel</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 7 Materiële voorzieningen</i>	Excellent	Excellent	Excellent
<i>Standaard 8 Begeleiding</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 9 Kwaliteitszorg</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 10 Toetsing</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende
<i>Standaard 11 Gerealiseerde eindkwalificaties</i>	Voldoende	Voldoende	Voldoende

Weging en conclusie

Het panel concludeert dat de AD-opleidingen een sterke koppeling kennen met de verwante bacheloropleidingen. Met het bouwwerk aan beroepssituaties beschikt Aeres Hogeschool over een raamwerk waar vanuit al deze opleidingen (drie AD-opleidingen en twee bacheloropleidingen) gedegen ingericht kunnen worden. Door de beroepssituaties waarin altijd sprake is van een combinatie tussen theorie en praktijk, kent het onderwijs een sterke

beroepsoriëntatie. Gegeven de landelijke ontwikkeling van de associate degrees, kunnen de opleidingen het zelfstandige profiel van de drie AD's versterken.

Gewogen op basis van de NVAO beslisregels, beoordeelt het visitatiepanel de kwaliteit van de volgende drie bestaande AD-opleidingen van Aeres Hogeschool als **voldoende**:

- AD Educatie en Kennismanagement Groene Sector Bloemsierkunst
- AD Onderwijsondersteuner Educatie en Kennismanagement Groene Sector
- AD Onderwijsondersteuner Consumptieve Techniek I en II

Aanbevelingen AD-programma's

Een deel van de aanbevelingen van het panel voor de bacheloropleidingen zijn eveneens van toepassing voor de AD-programma's. Specifiek geeft het panel de AD-opleidingen nog de volgende aanbevelingen mee:

Algemeen

- Het panel raadt de AD-opleidingen aan, passend bij de landelijke ontwikkeling, de eigenstandigheid van de AD-opleidingsprofielen duidelijker neer te zetten. Zelfstandige documentatie over de AD's is daaraan ondersteunend, waarbij opgemerkt dat het panel waardering heeft voor de wijze waarop de opleidingen (bachelors en AD's) vanuit hetzelfde bouwwerk van beroepssituaties werken.

Standaard 10

- Het panel vindt het raadzaam om de beoordelingscriteria voor het AD-assessment (interview) concreter toe te spitsen op het (beroeps)profiel van de betreffende AD.

Bijlagen

Bijlage 1 Eindkwalificaties van de opleidingen

Competenties EKM-GS

Vakinhoudelijk competent:

Beheerst vakkennis en vakvaardigheden binnen minstens een van de groene domeinen, en kan deze kennis/kunde bewust toepassen, benoemen en delen. Kan actief participeren in innovatieve ontwikkeling binnen het eigen groende kennisdomein.

Interpersoonlijk competent:

Werkt samen met en geeft leiding aan mensen op een manier waardoor vertrouwen van deelnemers wordt geborgd en zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid worden versterkt.

Pedagogisch-didactisch competent:

Schept een duurzaam leer/werkklimaat waarin de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van de deelnemers bevorderd wordt, opdat de deelnemer zich (verder) ontwikkelt tot een zelfstandig en verantwoordelijk persoon en beroepsbeoefenaar met een reëel beeld van eigen ambities en mogelijkheden. Weet met didactisch vakmanschap systematisch leerprocessen op gang te brengen en te houden waarin deelnemers zich ontwikkeling conform leer- en ontwikkeldoelen.

Organisatorisch competent:

Kan zorg dragen voor randvoorwaarden om het leren en werken binnen leergroep, school of bedrijf te faciliteren. Beschikt over organisatiesensitiviteit.

Competent in samenwerken:

Kan het eigen werk en dat van collega's op elkaar afstemmen en draagt actief bij aan het goed uitvoeren van opdrachten en taken. Draagt vanuit kennis en competenties bij aan het organisatiedoel. Kan met belanghebbenden buiten de organisatie contacten onderhouden in het belang van goede samenwerking, netwerkontwikkeling en productontwikkeling.

Competent in onderzoeken:

Kan een betekenisvol praktijkgericht vraagstuk uit de praktijk expliciteren en onderzoeken door (wetenschappelijke) theorie en bronnen te raadplegen.

Competent in (innovatief) ondernemen

Signaleert behoeften en kansen in de markt en samenleving m.b.t. diensten en producten. Is in staat initiatieven te ontplooiën om deze kansen te benutten.

Competent in zelfreflectie en ontwikkeling

Reflecteert op het eigen handelen en de eigen ontwikkeling. Heeft een proactieve houding ten aanzien van eigen kennisverwerving en competentieontwikkeling.

Competenties Leraar CT

Vakinhoudelijk competent:

Beheerst vakkennis en vakvaardigheden binnen de consumptieve techniek, en kan deze kennis/kunde bewust toepassen, benoemen en delen. Kan actief participeren in innovatieve ontwikkeling binnen de kennisdomeinen van de consumptieve techniek.

Interpersoonlijk competent:

Werkt samen met en geeft leiding aan mensen op een manier waardoor vertrouwen van deelnemers wordt geborgd en zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid worden versterkt.

Pedagogisch-didactisch competent:

Schept een duurzaam leer/werkklimaat waarin de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van de deelnemers bevorderd wordt, opdat de deelnemer zich (verder) ontwikkelt tot een zelfstandig en verantwoordelijk persoon en beroepsbeoefenaar met een reëel beeld van eigen ambities en mogelijkheden. Weet met didactisch vakmanschap systematisch leerprocessen op gang te brengen en te houden waarin deelnemers zich ontwikkeling conform leer- en ontwikkeldoelen.

<p>Organisatorisch competent: Kan zorg dragen voor randvoorwaarden om het leren en werken binnen leergroep, school of bedrijf te faciliteren. Beschikt over organisatiesensitiviteit.</p>
<p>Competent in samenwerken: Kan het eigen werk en dat van collega's op elkaar afstemmen en draagt actief bij aan het goed uitvoeren van opdrachten en taken. Draagt vanuit kennis en competenties bij aan het organisatiedoel. Kan met belanghebbenden buiten de organisatie contacten onderhouden in het belang van goede samenwerking, netwerkontwikkeling en productontwikkeling.</p>
<p>Competent in onderzoeken: Kan een betekenisvol praktijkgericht vraagstuk uit de praktijk expliciteren en onderzoeken door (wetenschappelijke) theorie en bronnen te raadplegen.</p>
<p>Competent in (innovatief) ondernemen   Signaleert behoeften en kansen in de markt en samenleving m.b.t. diensten en producten. Is in staat initiatieven te ontplooien om deze kansen te benutten.</p>
<p>Competent in zelfreflectie en ontwikkeling   Reflecteert op het eigen handelen en de eigen ontwikkeling. Heeft een proactieve houding ten aanzien van eigen kennisverwerving en competentieontwikkeling.</p>

Bijlage 2 Overzicht opleidingsprogramma

Programma overzicht bachelor en AD-programma's

Bij de standaarden wordt toegelicht hoe de onderwijsprogramma's vanuit een geïntegreerd raamwerk van beroepssituaties is ingericht. Dit ziet en schematisch als volgt uit (daaronder ter illustratie de uitwerking voor de bachelor EKM-GS en Leraar CT)

Overzicht beroepssituaties Aeres Hogeschool Wageningen voor Bachelor en AD opleidingen							
Leerlijn, zie Studiehandleiding tabel 2	Beroepssituatie (BS) 13 EC Of Basiseenheid (BE) 13 EC	Kern of keuze					
		B EKM	AD EKM	AD EKM	B CT	AD CT	
		34899	80064	80015	35423	80052	
			Ondersteuner EKM	Bloem		Ondersteuner	
Pedagogisch-didactisch	BS02: Leersituaties met praktische instructie	Kern	Kern	Kern	Kern	Kern	
	BS03: Leersituaties met activerende didactiek	Kern	Kern		Kern	Kern	
	BS04: Organiseren en begeleiden van leren in leergroepen	Kern					
	BS11: Beoordelingssituaties	Keuze			Keuze		
	BS13: Opleidingssituaties in bedrijven en organisaties	Keuze			Keuze		
Begeleiden	BS05: Begeleidingssituaties van leerlingen	Kern	Kern		Kern	Kern	
	BS12: Leersituaties met leer- en gedragsproblemen	Keuze	Keuze		Keuze	Keuze	
	BS18: Beroepsbegeleidende situaties in de groene sector	Keuze			Keuze		
	BS20: Beroepsoriënterende situaties	Keuze	Keuze		Keuze	Keuze	
Vakinhouden Groen of CT	BE1VAK: Basiseenheid vak 1	Kern			Kern		
	BE2VAK: Basiseenheid vak 2	Kern	Kern		Kern	Kern	
	BS01: Situaties rond vakinhoudelijke deskundigheidsontwikkeling	Kern	Kern	Kern	Kern	Kern	
	BS06: Onderzoek- en adviesituaties	Kern	Keuze		Kern	Keuze	
	BS08: Situaties rond brede professionalisering in de studierichting	Kern	Keuze	Kern	Kern	Keuze	
Professionele ontwikkeling	BE1CA: Basiseenheid communicatie en analyse	Kern	Kern	Kern	Kern	Kern	
	BS07: Situaties rond organiseren en samenwerken	Kern	Kern		Kern	Kern	
	BS10: Situaties rond persoonlijk functioneren	Kern			Kern		
	BSOP onderzoekende professional	Kern			Kern		
	BSAB: Afstuderen AD Bloem (voorheen BS21)			Kern			
	BS1C: Interculturele communicatie in Internationale Context	Keuze					
Verdieping Groen of CT	BS09: Ontwikkelingsituaties in het onderwijs / bedrijf	Kern			Kern		
	BS14: Marketing en communicatie situaties	Keuze		Kern			
	BS15: Bestuurlijke en beleidssituaties	Keuze					
	BS16: Kwaliteit en logistieke situaties	Keuze					
	BS17: Managementsituaties	Keuze		Kern	Keuze		
	BS19: Ontwerp- en vormgevingssituaties in de groene sector	Keuze		Kern			
	BS22: Situaties rond VMBO profiel HBR				Kern		
Totaal aantal beroepssituatie per opleiding		Verplicht	12	7	8	14	7
		Keuze	4	1	0	2	1
		Totaal	16	8	8	16	8

Voor Ad Bloem ziet het programma er als volgt uit:

Jaar	Semester 1	Semester 2
1	Bevak 1/ BECA en BS 1	BS 2 BS 8
2	BS 17 BS 19	BS 14 en BSAB
Aansluiting Bachelor		BECA aanvulling, ecologie BS 1 onderwijspotentie

Overzicht onderwijsprogramma EKM-GS

Overzicht onderwijsprogramma Leraar CT

Bijlage 3 Rendementen

Instroom in de opleidingen

Opleiding	CROHO	1415			1516			1617		
		VT	DT	TOT	VT	DT	TOT	VT	DT	TOT
B EKM-GS	34899	150	75	225	133	65	198	127	70	197
B CT	35423	0	28	28	0	21	21	0	19	19
AD BK	80015	14	1	15	12	4	16	1	7	8
AD Ondw GS	80064	0	2	2	0	4	4	0	7	7
AD Ondw CT	80052	0	0	0	0	3*	3*	0	1	1

*switch vanuit B CT opleiding

Inschrijvingen in de opleidingen

Opleiding	CROHO	1415			1516			1617		
		VT	DT	TOT	VT	DT	TOT	VT	DT	TOT
B EKM-GS	34899	395	242	637	397	226	623	390	219	609
B CT	35423	0	66	66	0	71	71	0	70	70
AD BK	80015	19	12	31	24	11	35	13	12	25
AD Ondw GS	80064	0	7	7	0	8	8	0	13	13
AD Ondw CT	80052	0	1	1	0	3	3	0	3	3

Bijlage 4 Deskundigheden leden visitatiepanel en lead auditor

Naam (inclusief tituluur)	Korte functiebeschrijving van de panelleden
De heer J.P.M. Janssen	De heer Janssen is voorzitter van het College van Bestuur van CITAVERDE College.
De heer M.W.C. Raaijmakers	De heer is directeur Hospitality Department aan het Koning Willem I College in 's-Hertogenbosch.
Mevrouw drs. C.A.M. van de Gevel	Mevrouw Van de Gevel is onderwijsmanager lerarenopleidingen bij Hogeschool Leiden.
Mevrouw L IJntema	Mevrouw IJntema heeft de hbo-bacheloropleiding voor Docent Consumptieve Technieken bij Hogeschool van Amsterdam gevolgd.

Secretaris/Coördinator

Naam (inclusief tituluur)	Gecertificeerd d.d.	E-mailadres
De heer P. van Achteren LLB	23 september 2010	achteren@nqa.nl

Bijlage 5 Bezoekprogramma

Programma Uitgebreide Opleidingsbeoordeling			
Lokaal 201/202 gesprek met panel; 31 mei en 1 juni 2017			
<i>Tijdstip</i>	<i>Thema</i>	<i>Deelnemers</i>	<i>Wie</i>
19.00 – 21.00	Presentatie opleidingen. Materiaalbestudering en voorbereiding	Panel	Welkom Arie de Jong; Madelon de Beus; Jos van Meegen Positionering-Presentatie: Jos van Meegen
1 juni 2017			
08.30 - 09.00			Algemeen: Ontvangst: Arie de Jong Welkom: Arie de Jong (Hoofd kwaliteitsmanagement) Madelon de Beus (Faculteitsdirecteur) Jos van Meegen (Opleidingsdirecteur) Joep Houterman (College van Bestuur)
09.00 - 10.00	Gesprek docenten en examinatoren, bachelor en Ad-opleidingen	Docenten en examinatoren (in ieder geval ook betrokken bij geselecteerde afstudeerproducten)	Docenten Ineke Beumer (EKM; Groen consortium) Narda Tiebosch (CT-afstudeerfase) Mart van de Veewey (CT / BS10) Marieken Jaarsma (EKM; Onderwijskunde) Niek van Benthum (EKM; Afstuderen, Onderzoek) Marjolein Wallenaar (EKM, CT; Domeinvz OWK) Huub Geerdink (EKM, Ad; domeinvoorzitter vormgeving) Bernadette Damman (TL afstudeerfase ; Studie en handicap)
10.15 - 11.15	Gesprek studenten en alumni Bachelor EKM, Ad Bloem en Ad Ondersteuner EKM	Studenten en alumni (Alumni zo mogelijk uit de selectie van afgestudeerden)	Studenten: OC / SR (VT en DT) 1. Bram Achterveld (EKM OC) 2. Daan Winkelhorst (EKM Vt) 3. Karin Den Boer (EKM-Dt) 4. Laura Testerink (Ad Bloem) 5. Annabel Klein Woolthuis (EKM -N&C – Vt, Cohort 15-16 Studentenraad) 6. Kimberley Borgerink (Kop) 7. Erik te Bokkel (HAO/Dt) Alumni: 8. Mila Aafjes (afgestudeerd Ad ond; huidig B-EKM) 9. Sarah Albone (PDG; Huidig MLI) 10. Stephanie Grootenboer (EKM)
11.15 - 12.00	Gesprek studenten en alumni Bachelor CT en Ad Ondersteuner CT	Studenten en alumni (Alumni zo mogelijk uit de selectie van afgestudeerden)	Studenten: OC / SR (VT en DT) 1. Jorik Degenkamp (CT-Dt) 2. Edwin Gerritsen (CT-Dt) 3. Jimmy van de Meer (CT-Dt) 4. Jeffry voor't Hekke (CT-Dt) 5. Rian Huiskens (CT-Dt) Alumni 6. Bernadette Bilderbeek (CT / huidig assessor / werkplekbieder) 7. Koen Peringa afgestudeerd Ad Ct; bijna afgestudeerd B Ct
12.15 - 12.45	Spreekuur en rondleiding		Rondleiding: Madelon de Beus, Arie de Jong Spreekuur: inloop voor wie nog wil toevoegen of opmerken
12.45 - 13.30	Overleg + lunch	Panel : Lokaal 201	Deelnemers gespreksgroepen: lokaal 215
13.30 - 14.00	Gesprek PDG, kopopleiding en educatieve minor	PDG, Kop, Educ. Minor	Peter Boshuizen Marjan Rijnberger
14.15 - 15.00	Gesprek opleidingsmanagement		Joep Houterman (CvB), Madelon de Beus (faculteitsdirecteur), Jos van Meegen (programma directeur)
15.15 - 15.45	Gesprek borging	Curriculumcommissie, Kwaliteitsmanagement	Borging Wilbert Waggelink Arie de Jong

		Opleidingscommissie Examencommissie Toetsing / BKE / BKO Toelatingscie.) Werkveld / Groen Consortium	Arjen Nawijn Adrienne Frijters Wilma Buitinck Rene Voets Joke Ykema
15.45 - 16.45	Beoordelingsoverleg panel		
16.45 - 17.30	Laatste gesprek opleidingsmanagement en terugkoppeling bevindingen.		

Bijlage 6 Bestudeerde documenten

Kritische Reflectie
Kritische Reflectie AD
Studiehandleiding EKM-GS 2016-2017
Studiehandleiding Leraar CT 2016-2017
Studiehandleiding HPO 2016-2016
Studiehandleiding HPO 2016-2016 (bijlagen)
Studiegids KOP HAO-DT 2016-2017 semester 1
Studiegids KOP HAO-DT 2015-2016 semester 2
Studiehandleiding AD Bloemsierkunst
Bijlagen studiehandleiding AD Bloemsierkunst
PDG informatie 2016-2017
Informatie Educatieve Minor
Studentenstatuut 2016-2017
Informatie AD Onderwijsondersteuner voor AOC's
Calibris SBL Profiel Onderwijsondersteuner
Kennisbasis generiek HBO raad, 2011
Kennisbasis Educatie en kennismanagement groene sector (2012)
Addendum generieke kennisbasis tweedegraads lerarenopleidingen (2013)
Bronnenlijsten studiejaar 2016-2017
Beschrijvingen Beroepssituaties Leraar CT
Beschrijving Beroepssituaties EKM-GS
Schematisch weergave onderwijsprogramma's
Schematisch overzicht beroepssituaties per opleiding
Werkplekieren B en Ad studenten 2016-2017
Informatiedocument werkplekaanbieders
Overzicht personeelskwalificaties
Toetsbeleid 2015-2017
Realisering toetsbeleid
Afstudeerdossiers (zie bijlage 7)

In aanvulling op deze informatie heeft het panel tijdens de visitatiedagen inzage gekregen in aanvullende documenten, waaronder : kwaliteitszorgplan, jaarverslagen examencommissie, representatieve selectie van toetsopgaven en feitelijk gemaakte tussentijdse en afsluitende toetsen (incl. beoordelingen).

Bijlage 7   Overzicht bestudeerde afstudeerwerken

Afstudeerdossiers bachelor EKM-GS:

3020698
3019988
3011850
3008214
3006080
3003439
3022282
3021797
3020056

Afstudeerdossiers AD Onderwijsondersteuner EKM-GS:

3023270
3003100
3000025

Afstudeerdossiers AD EKM-GS Bloemsierkunst:

3021601
3021446
3020367

Afstudeerdossiers bachelor Leraar CT:

3020342
3020333
3020323
3020320
3020297
3020221
3020211
3020208
3020197

Afstudeerdossiers AD Onderwijsondersteuner CT:

3020187
3020188
3020369

Bijlage 8 Verklaring van volledigheid en correctheid

Bladnummer 3

Verklaring van volledigheid en correctheid van de informatie

Betreffende de visitatie van de opleidingen:

B Educatie en Kennismanagement Groene Sector
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Consumptieve
Techniek I en II
Ad Educatie en Kennismanagement Groene Sector Bloemsierkunst
Ad Onderwijsondersteuner Educatie en Kennismanagement Groen Sector
Ad Onderwijsondersteuner Consumptieve Techniek I en II

Instelling: AERES Hogeschool Wageningen

Visitatie datum: 1 juni 2017

Ondergetekende: . . .

vertegenwoordigend het management van de genoemde opleiding,

in de functie van: . . .

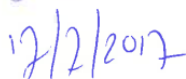

verklaart hierbij dat alle informatie ten behoeve van de visitatie van de genoemde opleiding in volledigheid en correctheid ter beschikking wordt gesteld, *waaronder informatie over alternatieve afstudeerroutes die momenteel en/of gedurende de afgelopen 6 jaar (hebben) bestaan*, zodat het visitatiepanel tot een op juiste feiten gebaseerde oordeelsvorming kan komen.

Handtekening:

Datum:

Aeres Hogeschool

Beoordeling Educatieve Minor

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Basisgegevens van de opleiding	7
Beoordeling	9
Eindoordeel over het EM-traject	11
Bijlagen	13
Bijlage 1 Deskundigheden leden visitatiepanel en lead auditor.....	15
Bijlage 2 Verklaring van volledigheid en correctheid.....	16

Inleiding

Deze rapportage bevat de beoordeling van de Educatieve Minor van Aeres Hogeschool Wageningen. De beoordeling is tegelijk uitgevoerd met de beoordeling van de hbo-bacheloropleidingen Educatie en Kennismanagement Groene Sector en de Opleiding tot Leraar van de tweede graad in Consumptieve Technieken I en II (incl. AD-programma's). Hetzelfde panel voerde ook de beoordeling van de educatieve minor uit. Het visitatiepanel is samengesteld door NQA, in opdracht van Aeres Hogeschool. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

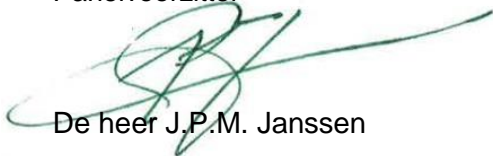
De visitatie heeft plaatsgevonden op 31 mei en 1 juni 2017. Het visitatiepanel bestond uit:
De heer J.P.M. Janssen (voorzitter, domeindeskundige)
De heer M.W.C. Raaijmakers (domeindeskundige)
Mevrouw drs. C.A.M. van de Gevel (domeindeskundige)
Mevrouw L. IJntema (studentlid)
De heer P. van Achteren, auditor (sr.) van NQA, trad op als secretaris van het panel.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Het rapport is opgesteld conform het Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO (19 december 2014), het NQA-protocol 2016 voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling. Specifiek is gebruik gemaakt van het Protocol PDG en educatieve minor van de NVAO (28 april 2014).

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleidingen in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, oktober 2017

Panelvoorzitter

De heer J.P.M. Janssen

Panelsecretaris

De heer P. van Achteren

Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens

Naam instelling	Aeres Hogeschool Wageningen
Status instelling	Bekostigd
Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Niet van toepassing
Naam opleiding	Educatieve Minor
Aantal studiepunten	30 EC
Locatie	Wageningen

Algemene informatie Educatieve Minor

Het doel van de Educatieve Minor is het aanspreken van nieuwe doelgroepen voor het leraarschap en zo een bijdrage te leveren aan het voorkomen van het verwachte tekort aan leraren in het vmbo en mbo en het verbeteren van de kwaliteit van leraren. Het gaat met name om hbo-bachelorstudenten die vakinhoudelijk bekwaam zijn om les te geven in beroepsgerichte vakken in het vmbo en mbo, maar die in eerste instantie niet voor het leraarschap hebben gekozen. De minor moet een aantrekkelijke route vormen naar het leraarschap, juist voor de beroepsgerichte vakken waarvoor nog geen goed aansluitende lerarenopleiding bestaat. De Educatieve Minor is de eerste stap naar het leraarschap in het vmbo en mbo. Met de Educatieve minor beroepsonderwijs kunnen bachelor lerarenopleidingen meer studenten aantrekken door de versnelde route naar het leraarschap. Studenten kunnen na het volgen van de minor vrijstellingen aanvragen als ze na hun vak-bachelor kiezen voor een kopopleiding of lerarenopleiding. Na de minor krijgt de student een ontwikkeladvies, waarin staat hoe geschikt hij is voor het leraarschap. De minor leidt niet tot benoembaarheid in het onderwijs maar leidt wel tot een vrijstelling voor onderdelen van het programma van een aansluitende kopopleiding.

De hoofdlijnen voor een educatieve minor zijn uitgewerkt in het Landelijk kader Educatieve Minor (2013). Het minorprogramma bestaat uit de onderdelen: pedagogiek, didactiek en praktijk, gericht op vmbo en mbo. Een groot gedeelte van de minor zal op een praktijkplaats moeten worden vormgegeven.

Beoordeling

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De Educatieve Minor (EM) is vormgegeven met gebruik van de subsidieregeling “Tegemoetkoming in de kosten educatieve minor beroepsonderwijs” van het ministerie van OCW. In haar aanvraag beschreef Aeres Hogeschool dat de educatieve minor ‘erop gericht is studenten uit een vakbachelor in de agrarische sector in een relatief korte en intensieve periode een beeld te laten vormen over het docentschap in hun groene vakgebied’. In termen van het beschrijven van concrete ‘beoogde eindkwalificaties’ kan de EM nog stappen zetten. In de documentatie heeft het panel hiervan geen duidelijke omschrijving aangetroffen. Wel zijn deze (indirect) af te leiden uit de programmaonderdelen en wordt wat betreft het niveau aangeduid dat studenten zich met het behalen van de minor kwalificeren op het ‘hoofdphase-niveau’. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

De EM-programma kent passend bij de doelstellingen een gewichtige praktijkcomponent. Per week werkplekleren studenten twee tot drie dagen én twee dagen zijn bestemd voor het flankerend onderwijs. Het onderwijs vormt zich door de componenten: didactiek (praktische instructie, activerende didactiek en samenwerkend leren), ontwikkelpsychologie, professionele ontwikkeling en de component werkplekleren. Per programmaonderdeel is de EC-omvang en de inhoudelijke oriëntatie aangeduid én welke bewijsstukken de studenten moeten opleveren in het kader van toetsing. Binnen ‘ADSL¹’ bijvoorbeeld werken studenten aan het voorbereiden en uitvoeren van een les en binnen ‘ontwikkelpsychologie’ gaat aandacht uit naar de sociaal-emotionele begeleiding aan leerlingen, leer- en gedragsproblemen, passend onderwijs en zorg in de school. In het traject worden bij de thema’s passende literatuur gebruikt, zo heeft het panel in de studiewijzer kunnen zien. Het onderdeel werkplekleren vindt plaats op een groene (v)mbo-school en wordt zowel vanuit de werkplek-verlenende school als vanuit Aeres Hogeschool begeleid. Het flankerend onderwijs en het werkplekleren vormen samen een onderwijsprogramma van 30 EC. Voorts stelt het panel op basis van de gesprekken vast dat deskundig personeel betrokken is voor de verzorging van het onderwijs.

Het panel is, na bestudering van de documentatie en de gesprekken met betrokkenen, in het algemeen tevreden over het EM-programma. Als verbeterpunt noemt het panel duidelijker vastleggen van de inhoud van het EM-traject. Per programmaonderdeel kan de opleidingen duidelijker vastleggen op welke wijze dat onderdeel bijdraagt aan de realisatie van de doelstellingen van het EM-programma. Dit blijft nu veelal impliciet. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

---

¹ Activerende didactiek en samenwerkend leren

Standaard 3 Toetsing

Studenten ronden elk programmaonderdeel af via toetsen, producten en werkplekactiviteiten. Voor het flankerend onderwijs zijn dit onder meer toetsen als het 'opstellen van een lesvoorbereiding' en schriftelijke toets over de onderdelen praktische instructie en ADSL. Bij de werkplekactiviteiten betreft het onder meer beoordelingen van door de studenten verzorgde lessen. Het traject wordt afgerond met een minor assessment. De inhoud van het portfolio toont de beheersing van studenten ten aanzien van leerdoelen, zoals het 'het uitvoeren van een praktische leersituatie in het groene (of agrotechniek) vak', 'verzorgen van het pedagogisch didactisch klimaat in een praktische leersituatie' en van 'klassenmanagement'. Naast dit portfolio is een eindgesprek onderdeel van het minor assessment. Het assessment wordt door twee assessoren afgenomen. Het panel vindt de toetsing in het EM-traject passend bij de doelstellingen en adequaat vormgegeven. Met het afsluitende assessment wordt recht gedaan aan zowel de theoretische component van het programma als aan de praktijkcomponent. Wel geeft het panel mee om mogelijkheden te verkennen om de hoeveelheid bewijslast die studenten dienen te verzamelen te reduceren. Het panel beoordeelt deze standaard als **voldoende**.

Standaard 4 Gerealiseerde eindkwalificaties

Het panel heeft ten tijde van het visitatiebezoek een aantal EM-portfolio's ter inzage voorgelegd gekregen. Op basis van bestudering van deze dossiers constateert het panel dat de afgestudeerden laten zien aan de doelstellingen van het EM-traject te voldoen. De portfolio's laten zien dat studenten in die 30 EC de eerste stappen hebben gezet naar het leraarschap. De dossiers ademen naar oordeel van het panel de nieuwgierigheid van de studenten naar het leraarschap uit. Het panel komt voor standaard 4 tot het oordeel **voldoende**.

Eindoordeel over het EM-traject

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel
<i>Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties</i>	Voldoende
<i>Standaard 2 Onderwijsleeromgeving</i>	Voldoende
<i>Standaard 3 Toetsing</i>	Voldoende
<i>Standaard 4 Gerealiseerde eindkwalificaties</i>	Voldoende

Weging en conclusie

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van het EM-traject van Aeres Hogeschool als **voldoende**. Het EM-traject voldoet op alle standaarden aan de basiskwaliteit die verwacht mag worden.

Bijlagen

Bijlage 1   Deskundigheden leden visitatiepanel en lead auditor

Naam (inclusief titulatuur)	Korte functiebeschrijving van de panelleden
De heer J.P.M. Janssen	De heer Janssen is voorzitter van het College van Bestuur van CITAVERDE College.
De heer M.W.C. Raaijmakers	De heer is directeur Hospitality Department aan het Koning Willem I College in 's-Hertogenbosch.
Mevrouw drs. C.A.M. van de Gevel	Mevrouw Van de Gevel is onderwijsmanager lerarenopleidingen bij Hogeschool Leiden.
Mevrouw L IJntema	Mevrouw IJntema heeft de hbo-bacheloropleiding voor Docent Consumptieve Technieken bij Hogeschool van Amsterdam gevolgd.

Secretaris/Coördinator

Naam (inclusief titulatuur)	Gecertificeerd d.d.	E-mailadres
De heer P. van Achteren LLB	23 september 2010	achteren@nqa.nl

Verklaring van volledigheid en correctheid van de informatie

Betreffende de visitatie van de opleidingen:

B Educatie en Kennismanagement Groene Sector
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Consumptieve
Techniek I en II
Ad Educatie en Kennismanagement Groene Sector Bloemsierkunst
Ad Onderwijsondersteuner Educatie en Kennismanagement Groen Sector
Ad Onderwijsondersteuner Consumptieve Techniek I en II

Instelling: AERES Hogeschool Wageningen

Visitatie datum: 1 juni 2017

Ondergetekende: ..

vertegenwoordigend het management van de genoemde opleiding,

in de functie van: ..

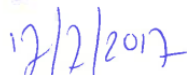

verklaart hierbij dat alle informatie ten behoeve van de visitatie van de genoemde opleiding in volledigheid en correctheid ter beschikking wordt gesteld, *waaronder informatie over alternatieve afstudeerroutes die momenteel en/of gedurende de afgelopen 6 jaar (hebben) bestaan*, zodat het visitatiepanel tot een op juiste feiten gebaseerde oordeelsvorming kan komen.

Handtekening:

Datum:

Aeres Hogeschool

Beoordeling Pedagogisch Didactisch Getuigschrift

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Basisgegevens van de opleiding	7
Beoordeling	9
Eindoordeel over het PDG-traject	13
Bijlagen	15
Bijlage 1 Deskundigheden leden visitatiepanel en lead auditor.....	17
Bijlage 2 Verklaring van volledigheid en correctheid.....	18

Inleiding

Deze rapportage bevat de beoordeling van het Pedagogisch Didactisch Getuigschrift (PDG) van Aeres Hogeschool Wageningen. De beoordeling is tegelijk uitgevoerd met de beoordeling van de hbo-bacheloropleidingen Educatie en Kennismanagement Groene Sector en de Opleiding tot Leraar van de tweede graad in Consumptieve Technieken I en II (incl. AD-programma's). Hetzelfde panel voerde ook de beoordeling van het PDG uit. Het visitatiepanel is samengesteld door NQA, in opdracht van Aeres Hogeschool. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 31 mei en 1 juni 2017. Het visitatiepanel bestond uit:
De heer J.P.M. Janssen (voorzitter, domeindeskundige)
De heer M.W.C. Raaijmakers (domeindeskundige)
Mevrouw drs. C.A.M. van de Gevel (domeindeskundige)
Mevrouw L. Jntema (studentlid)
De heer P. van Achteren, auditor (sr.) van NQA, trad op als secretaris van het panel.

Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Het rapport is opgesteld conform het Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO (19 december 2014), het NQA-protocol 2016 voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling. Specifiek is gebruik gemaakt van het Protocol PDG en educatieve minor van de NVAO (28 april 2014).

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleidingen in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, oktober 2017

Panelvoorzitter

De heer J.P.M. Janssen

Panelsecretaris

De heer P. van Achteren

Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens

Naam instelling	Aeres Hogeschool Wageningen
Status instelling	Bekostigd
Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Niet van toepassing
Naam opleiding	Traject Pedagogisch Didactisch Getuigschrift
Aantal studiepunten	60 EC
Locatie	Wageningen

Algemene informatie PDG

Doel van het PDG-traject is het verhogen van de kwaliteit van mbo zij-instromers. Professionals met enkele jaren beroepservaring in een voor het mbo relevant beroep kunnen zich als zij-instromer kwalificeren voor het beroep van docent in het mbo. Zij moeten een hbo-opleiding hebben afgerond, of aantoonbaar beschikken over ten minste hbo werk- en denkniveau. Zij-instromers moeten beschikken over een geschiktheidsverklaring van de werkgever en een aanstelling hebben van minimaal 0,4 fte.

Het PDG voorziet in de bekwaamheid ten aanzien van pedagogische en didactische kennis, inzicht en vaardigheden, zoals bedoeld in de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB). Het PDG leidt op tot benoembaarheid in het mbo. Het PDG leidt niet op tot tweedegraadsbevoegdheid. Cursisten moeten de pedagogische en didactische competenties aantoonbaar beheersen op bachelorniveau.

In de PDG-opleiding staat de relatie tussen het beroepenveld, de branche, de beroepsopleiding en de cursist centraal. De docent mbo kan de verbinding maken tussen het leren in de school en het leren op de werkplek. De opleiding krijgt vorm volgens de principes van 'samen opleiden'. De lerarenopleiding en de mbo-instelling zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de inhoud en kwaliteit. Onderleggers voor de PDG-opleiding zijn: het beroepsprofiel docent mbo, de generieke kennisbasis plus addendum (ECBO¹) en de Dublin descriptoren. De opleiders vervullen een voorbeeldfunctie (double loop leren).

De gezamenlijke mbo-instellingen hebben, in samenspraak met de Inspectie van het Onderwijs, voor het PDG-traject een kwaliteitskader² ontwikkeld. De tweedegraads lerarenopleidingen hebben landelijke uitgangspunten vastgesteld voor de scholing van de zij-instromers. Het PDG wordt uitgereikt door de examencommissie van de tweedegraads lerarenopleiding die verantwoordelijk is voor het PDG-traject.

Voor de inhoud van een PDG-opleiding zijn vijf thema's te onderscheiden: a) ambachtelijk meesterschap in de 21^e eeuw, b) begeleiding van de mbo-student, c) beroepspraktijk, d) visie op beroepsonderwijs en visie op docentschap en e) de eigen ontwikkeling. De omvang van een PDG-traject is 60 EC. Vijftig procent vindt plaats op de leerwerkplek. Deelnemers verzorgen minimaal acht lessen per week, hebben een roostervrije dag en minimaal twee uur begeleiding door een deskundige coach. De coaches en assessoren zijn gekwalificeerd/opgeleid.

---

¹ Expertisecentrum Beroepsonderwijs

² Landelijk Raamwerk PDG en kwaliteitskader

Beoordeling

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

Het panel concludeert dat de eindkwalificaties van het traject Pedagogisch Didactisch Getuigschrift gebaseerd zijn op de landelijke SBL-competenties. Deze competenties zijn herkenbaar opgenomen in het document *Het vernieuwde PDG-traject* waarin het gehele PDG-traject van toelating tot afronding is beschreven. Hierin wordt duidelijk dat de het PDG-traject gebaseerd is op het competentiebouwwerk dat Stoas Vilentum destijds opstelde. Dit brengt met zich mee dat het traject bestaat uit de meest fundamentele beroepssituaties en –competenties voor mbo-docenten. In de studiegids voor de KOP-opleiding, het traject dat inhoudelijk gelijk is aan de het PDG-traject, ziet het panel een uitwerking van de competenties in rubrics met gedragsindicatoren. De relatie met de vijf thema's, zoals benoemd in het landelijke raamwerk PDG, is niet expliciet en zouden meer herkenbaar geïntegreerd kunnen worden in de eindkwalificaties. Om aansluiting te houden met de ontwikkelingen op het gebied van de PDG heeft Aeres Hogeschool een vertegenwoordiger in het landelijke netwerk PDG. Tevens is er individueel overleg met hogescholen, onder meer om de inhoud van het PDG-traject onderling te vergelijken. Daarnaast is overleg met werkveldvertegenwoordigers. Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 2 Onderwijsleeromgeving

Het PDG-traject van Aeres Hogeschool telt 60 EC en bestaat uit vier thema's van elk 13 EC (waarvan zeven EC voor werkplekactiviteiten), zes EC voor het samenstellen en het verantwoorden van het portfolio én twee EC is beschikbaar voor de afronding van het gehele leertraject (etalagemap, presentatie en beoordelingsinterview).

Het onderwijs kent een opbouw langs vier thema's: Ambachtelijk meesterschap in de 21e eeuw ('ik als docent'), Begeleiden en beoordeling van de mbo-student ('ik als coach en/of beoordelaar'), Begeleiden van de leerling die extra ondersteuning nodig heeft ('ik als sociaal-emotioneel begeleider') en eigen ontwikkeling ('ik als professional'). Het panel heeft deze thema's en studentproducten gekoppeld aan deze thema's bestudeerd en constateert dat binnen deze vier thema's, de vijf thema's vanuit het landelijk raamwerk voldoende verankerd zijn. Zo zag het panel dat het vierde thema uit het raamwerk (visie) onder meer in het onderdeel 'eigen ontwikkeling' aan de orde komt. Dit toont, zo stelt het panel, dat er nagedacht is over een passende invulling en uitvoering van het PDG-traject. Wel kan het traject de relatie naar de eigen invulling explicieter verantwoorden.

Resultaten worden verzameld in een ontwikkelingsgericht portfolio, waarin studenten hun beroepsuitoefening, hun competentieontwikkeling en het niveau waarop zij functioneren als docent inzichtelijk maken. Gesprekken met docenten en studenten van de PDG hebben het panel laten zien dat het onderwijs inzoomt op relevante onderdelen van het Landelijk Raamwerk PDG. Werkplekleren aan de hand van opleidingsopdrachten en werkplekopdracht maakt integraal onderdeel uit van het PDG-traject. Hiertoe wordt bij toelating tot het traject studenten een betrekkingssomvang hebben bij een mbo-school van tenminste 0.4 fte, waarbinnen minimaal acht lessen worden verzorgd. Tijdens cursusbijeenkomsten werken studenten aan het verkrijgen van een theoretische basis, gekoppeld aan de kennisbasis en ondersteunend aan het leren op de

werkplek. Naast de theoretische focus, hoort het panel dat er ook tijd is voor het uitwisselen van ervaringsverhalen, zodat de studenten van elkaar leren. Studenten spreken hierover waarderend in het gesprek met het panel. De oriëntatie op het mbo-onderwijs is duidelijk aanwezig.

Het panel stelt voorts vast dat er binnen het PDG-traject ook aandacht is voor de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden. Studenten moeten een onderwijskundig, pedagogisch en/of didactisch probleem van de werkplek onderzoeken. In deze onderzoeksopdracht wordt de praktijk, het eigen leren van de student en de theorie nadrukkelijk met elkaar verbonden.

De begeleidingsstructuur kent een oriëntatie op de professionele ontwikkeling van de studenten in relatie tot de competenties en de opbouw van het portfolio met het oog op het afrondend assessment (studiebegeleiding). Daarnaast is er themabegeleiding verzorgd door (docent)experts op de thema's die de inhoud van het programma vormen. In het gesprek met de verzorgers van het PDG-traject en in de cv-overzichten blijkt voor het panel dat er voldoende deskundigheid en ook kwantitatief voldoende personeel wordt ingezet.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 3 Toetsing

Studenten ronden elk thema af via toetsen, producten en werkplekactiviteiten (bijvoorbeeld van verzorgen van lessen en leerlingbegeleiding). Afronding van het PDG-traject vindt plaats door middel van een assessment met een tweeledig doel. Ten eerste wordt gecontroleerd of alle onderliggende bewijslast vanuit de thema's is aangeleverd. Ten tweede wordt beoordeeld in hoeverre de cursist voldoende in staat is te reflecteren op zijn functioneren binnen de thema's in relatie tot de competenties. De studenten tonen dit aan via een etalagemap, een presentatie en een beoordelingsinterview. De etalagemap komt voort uit het portfolio dat de student gedurende het gehele leertraject vult. De beoordeling vindt plaats door twee assessoren. Eén vanuit de hogeschool en één assessor vanuit een AOC. Het panel vindt de toetsing in het PDG-traject adequaat vormgegeven. Het vierogenprincipe wordt toegepast, bijvoorbeeld bij de beoordeling van het assessment. De eindverantwoordelijkheid qua toetsing, vrijstellingen en diplomering ligt bij de examencommissie van Aeres Hogeschool.

Het panel merkt op dat voor het PDG-traject gekeken moet worden naar mogelijkheden om de hoeveelheid bewijslast die studenten dienen te verzamelen te reduceren. De portfolio's van de cursisten zijn rijk aan waardevolle bewijslast, maar bevatten ook overlap en meer beschrijvende onderdelen waarmee het panel een reductie mogelijk vindt. Dit werd ook bevestigd in het gesprek met betrokken docenten, die aangaven dat zij met elkaar hebben gezocht naar het zichtbaar maken van de kwalificaties van de studenten en alle leermomenten die studenten in de praktijk doormaken. Dit leidde tot een systeem waarin veel verzameld werd; nu wordt een beweging gemaakt waarin waardevolle competentiebewijzen de kern moeten zijn het portfolio. Het panel ondersteunt die beweging en geeft hierover nog mee dat in de uitvoering sterker langs de uitgangspunten van een ontwikkelgericht portfolio gewerkt kan worden.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 4 Gerealiseerde eindkwalificaties

Het panel heeft ten tijde van het visitatiebezoek een aantal PDG-portfolio ter inzage voorgelegd gekregen. Op basis van bestudering van deze dossiers constateert het panel dat de

afgestudeerden overtuigend hebben laten zien aan de doelstellingen van het PDG-traject te voldoen. De dossiers laten zien dat studenten zich pedagogisch en didactisch hebben ontwikkeld tot een degelijk niveau en waarmee zij toegerust zijn om de onderwijspraktijk tegemoet te treden. Men slaagt erin studenten met diverse (instroom)achtergronden naar een voldoende eindniveau te brengen. In aansluiting op de opmerking van het panel bij standaard 3 over het reduceren van de bewijslast in de portfolio's, merkt het panel hier op dat vanuit het traject een sterkere stimulans uit mag gaan om de bewijslast specifiekere richting op de pedagogisch en didactische competenties.

Het panel komt voor standaard 4 tot het oordeel **voldoende**.

Eindoordeel over het PDG-traject

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel
<i>Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties</i>	Voldoende
<i>Standaard 2 Onderwijsleeromgeving</i>	Voldoende
<i>Standaard 3 Toetsing</i>	Voldoende
<i>Standaard 4 Gerealiseerde eindkwalificaties</i>	Voldoende

Weging en conclusie

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van het PDG-traject van Aeres Hogeschool als **voldoende**. Het PDG-traject voldoet op alle standaarden aan de basiskwaliteit die verwacht mag worden. Het panel vindt dat cursisten middels het traject adequaat in staat worden gesteld hun pedagogisch en didactische kwalificaties (door) te ontwikkelen. De relatie met de vijf thema's, zoals benoemd in het landelijke raamwerk PDG, is niet expliciet en zouden meer herkenbaar geïntegreerd kunnen worden in de eindkwalificaties. Tevens vindt het panel het raadzaam dat gekeken wordt naar de hoeveelheid bewijslast die studenten dienen op te leveren.

Bijlagen

Bijlage 1 Deskundigheden leden visitatiepanel en lead auditor

Naam (inclusief tituluur)	Korte functiebeschrijving van de panelleden
De heer J.P.M. Janssen	De heer Janssen is voorzitter van het College van Bestuur van CITAVERDE College.
De heer M.W.C. Raaijmakers	De heer is directeur Hospitality Department aan het Koning Willem I College in 's-Hertogenbosch.
Mevrouw drs. C.A.M. van de Gevel	Mevrouw Van de Gevel is onderwijsmanager lerarenopleidingen bij Hogeschool Leiden.
Mevrouw L IJntema	Mevrouw IJntema heeft de hbo-bacheloropleiding voor Docent Consumptieve Technieken bij Hogeschool van Amsterdam gevolgd.

Secretaris/Coördinator

Naam (inclusief tituluur)	Gecertificeerd d.d.	E-mailadres
De heer P. van Achteren LLB	23 september 2010	achteren@nga.nl

Bijlage 2 Verklaring van volledigheid en correctheid

Bladnummer 3

Verklaring van volledigheid en correctheid van de informatie

Betreffende de visitatie van de opleidingen:

B Educatie en Kennismanagement Groene Sector
B Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Consumptieve
Techniek I en II
Ad Educatie en Kennismanagement Groene Sector Bloemsierkunst
Ad Onderwijsondersteuner Educatie en Kennismanagement Groen Sector
Ad Onderwijsondersteuner Consumptieve Techniek I en II

Instelling: AERES Hogeschool Wageningen

Visitatie datum: 1 juni 2017

Ondergetekende: ..

vertegenwoordigend het management van de genoemde opleiding,

in de functie van: ..

verklaart hierbij dat alle informatie ten behoeve van de visitatie van de genoemde opleiding in volledigheid en correctheid ter beschikking wordt gesteld, *waaronder informatie over alternatieve afstudeerroutes die momenteel en/of gedurende de afgelopen 6 jaar (hebben) bestaan*, zodat het visitatiepanel tot een op juiste feiten gebaseerde oordeelsvorming kan komen.

Handtekening:

Datum:

